

Karkkilan Kotiseutulehti

**Karkkilan Kotiseutuyhdistys ry
jäsenlehti N:o 26 -2011**



Julkaisija
Karkkilan Kotiseutuyhdistys
ry

Toimitus/taitto/kuvat
Henna Mitrunen
p. 044-5649339
henna.mitrunen@
kolumbus.fi

Lehti ilmestyy
kaksi kertaa vuodessa,
irtonumero 5 €

**Ilmoitusten myynti/
jäsenrekisteri**
Pekka Wikberg
p. 040-5769570
pekka.wikberg@
elisanet.fi

Ilmoitushinnat
1/1 sivu 350 €
1/2 sivu 200 €
1/4 sivu 120 €
1/8 sivu 70 €

Painopaikka
Karkkilan Painopalvelu Oy

**Kotiseutuyhdistyksen
hallitus 2011-2012**

Puheenjohtaja
Henna Mitrunen

Varapuheenjohtaja
Pekka Wikberg

Sihteeri
Ritva Ahomäki

Rahastonhoitaja
Ritva Ahomäki

Muut hallituksen jäsenet
Voitto Suonpää
Kari Laine
Helena Puustinen
Raine Klemola
Matti Mäki
Virpi Lepistö
Harry Suntioinen

Karkkilan Kotiseutulehti

Jäsenlehti N:o 26-2011

Sisältö

- 3 Puheenjohtajalta: Paljon muuttuu, mitä jää!
- 4 Ikäviä uutisia
- 5 Puheenjohtajalta: Paljon muuttuu, mitä jää! jatkoa
- 6 Urheilukuvia menneiltä vuosilta, osa 2, Helena Puustinen
- 8 Karkkilan soittokunta 100 v., Kyösti Suonoja
- 24 Markkinoilla tavattiin
- 25 Runoja, Timo Vasama
- 26 Kiitokset kotiseuturetkestä Lopelle
- 27 Vähemmän tunnettu muistomerkki, Jyrki Ihatsu
- 28 Juhlapuhe Aarne Nousiaiselle
- 30 Runoja, Satu Ikäheimo
- 31 Paikallislehtien satoa 50 vuoden takaa, koonnut Helena Puustinen
- 32 Timo Rantanen graafisenalan konkari
- 33 "VALTATIEN VARRELTA"-näyttelyn avajaiset
- 34 Pikkupässin pyöräreitti, Marika Tudeer
- 35 Taidevalua Valimomuseossa, Janne Viitala
- 36 Huitti-retki oli menestys
- 38 Haavisto-aiheinen valokuvailta, Matti Mäki
- 40 Vauhdin hurmaa, Tapani Lehtinen
- 42 Seeli-sedän jäljillä Manitobassa, Hannu Niklander
- 44 Muistin hämärästä - Tori, Reijo Kojjärvi
- 46 Kotiseutuyhdistyksen julkaisut
- 47 Missä yhdistyksen tuotteita kaupan?

**Suuret kiitokset kaikille, jotka ovat
osallistuneet lehdentekoon tekstein, kuvin, oiko-
lukien tai jollain muulla tavalla.
Erityiskiitokset Helenalle!**

Paljon muuttuu, mitä jää!

T taas alkaa vuosi 2011 olla pulkassa. Monen elämä on vierähtänyt ”etiäpäin” tuttuja uomiaan. Toisille on tapahtunut mukavia mullistuksia ja toisille elämä on näyttänyt muutoksen nurjan ja ikävemmän puolen.

Maisemallisesti tutuissa kylän miehissä ja naisissa tai vaikka ihmisten asenteissa ja yleisessä ilmapiirissä, mikä on muuttunut Karkkilassa? Mielipiteitä on monia, niinhän olla pitääkin, riittääpäähän keskusteltavaa. Toisen kiva on toisen kurja ja toisen nurja on toiselle oiva juttu! Toiset kaipaavat muutosta ja toiset pelkäävät sitä.

Itseni yllätti positiivisesti lähiseudun vanhan Lastenkadun leikkikentän maisemoiminen. Muistoissa elää enää vain keinuleikit ja muut puuhastelut kentällä 70-luvulla. Vähäiset vempaimet olivat jo aikaa sitten poistettu ja luontomme ”vitsaus” lupiini oli vallannut alueen. En olisi uskaltanut toivoakaan, että alueelle tehtäisiin mitään koskaan! Siinä se nyt kuitenkin on siistittynä! Se houkuttelee kävelemään läpi ja jopa istahtamaan sekä ihastelemaan.

Eilen sisareni kanssa lenkkeillessä huomasin Tuorilaan päin johtavan upouuden kevyen liikenteen väylän saaneen viehkeän valaisinrivin. Aikoinani minäkin taivalsin Jokiväärään mummoni luo kyseistä reittiä pitkin tien piennarta. Muistoissani silloin paistoi aina aurinko, asfaltti poltti jalkoja ja matka oli pitkä! Nyt ovat välimatkat kummasti lyhentyneet!

Sunnuntaina saimme myös ihailta Lehtolan pihakoivussa Saavajoen rannalla



lehtopöllöä (tai mikä se sitten olikin!). Se katseli meitä vieläkin ”pöllömpiä” jonkin aikaa suurilla ”silmänymäryksillään”. Kaukaa menneisyydestä muistan näkymän Saavajoessa lipuvista joutsenista, jotka sitten hävisivät vuosikymmeniksi. Nyt ne ovat palanneet ja jo vuosia pesineet Jokiväärän suolätätkköjen suojissa. Poikasennätys taisi olla viime kesänä peräti seitsemän terhakkaa ”rumaa ankanpoikasta”. Paljon muitakin kohennuksia ympäristöömmme on ilmestynyt taloudellisesti vaikeista ajoista huolimatta!

Yhteisten asioidemme hoidon johtopaikoille on tulossa muutoksia. Siirtyyhän seurakuntamme kirkkoherra, lääninrovasti Juhani Korte paimentamaan ja luotsaamaan Lohjan seurakuntaa. ”Muutama” vuosihan siitäkin vasta on, kun Juhani ensimmäisenä omana virka-

tehtävänään, Lauri Kantolan jäädessä pois, vihki mieheni ja minut Karkkilan kirkossa 19.8.1989. Hieman naureskeltiin silloin uuden papin hermostuneisuutta, joka minutkin vihki vahingossa sitten Hannana. Pirtin tanssilattialla tanssahdeltiin illemmalla Juhaniin kanssa, mummojen ihmetellessä meininkiä! Juhani ihastutti kaikki ja sen jälkeen häntä onkin tarvittu niin iloissa kuin suruissakin. Kaasoni Mari tanssitti myös Juhania ja vihdoin vuosien päästä oli ilmiselvää, että Lohjalle vihkipapiksi oli ehdottomasti saata-va Juhani. Nyt kaikki tämä on sitten historiaa. Lohjalla Juhani taitaa enemmänkin pyöritellä paperipinoja ja suurentuneita lukuja.

Onnea ja jaksamista!

Mielenkiinnolla saamme odotella kuinka käy kaupunginjohtajan Juha Majalahden, hänen mieli kun on myös suurempiin kuvioihin, ”ainakin vielä” naapurikuntaan Vihtiin. Vai onko hänellä kenties visioita tulevasta ja ennakoivan tilanteen tajua! Kyllä Juhastakin on täällä pidetty, mutta ymmärtäähän sen ihmisten mielivän ”etiäpäin”! No, elämä jatkuu täällä kuitenkin tavalla tai toisella.

Pitkän taipaleen musiikin saralla on tehnyt entinen Työväensoittokunta, nykyinen Karkkilan Soittokunta. Takana sillä on upea 100-vuotinen historia ja hieno juhlakonsertti Karkkila Salissa. Komeita olivat torvet ja pelit muut, kiiltoa ja kokoa löytyi. Löytyykö jatkajia vaskisoitinten ym. orkesterisoitinten hallitsemiseen.

JATKUU sivulla 5



Ikäviä uutisia!

Lehden ollessa vielä työn alla Karkkilaa kohtasi ikävä uutinen. Vanha nk. lääkärin tai lääkärin talo Helsingintien varrella paloi pahasti (siis tosi pahasti!). Kyllä siellä savuavia raunioita katsellessa pala nousi kurkkuun. Murhe on tietysti suurin perheellä, joka rakennusta asusti, ja rakkaan kotinsa muun muassa menetti. Talo on ollut tavallaan myös osa monen karkkilalaisen elämää vuosien varrella. Sen sylissä on kuultu niin iloiset kuin surullisetkin diagnoosit, purtu hammasta ja itkua väännetty kuin myös ilosta naurettu. Kangaspuita on paukutettu ja muita käsitöitä väännetty ja samalla maailmaa parannettu monin keskusteluihin ja mitä vielä! Keskeisen sijaintinsa vuoksi se on myös ollut osa päivittäistä miljöönäkymäämme. Itsekin olen sitä kohden tai sen ohi kulkenut koko ikäni.



Haluan vielä muutamalla sanalla kertoa talon historiasta, jos jollakulla sattuu muistissa aukkoja olemaan!

Samalla paikalla on ollut hirsinen asuinrakennus jo 1890-luvulla. 1910-luvulla taloon muutti paikkakunnan ensimmäinen lääkäri Aspelin. Rakennus tuhoutui tulipalossa 1914. Nyt tuhoutunut rakennus valmistui 1916. Ensin vastaanottoa piti lääkäri Haglund ja myöhemmin lääkäri Sjöblom, myös hänen vaimollaan oli talossa hammaslääkärin vastaanotto. 1979 alkaen rakennus oli kaupungin työväenopiston käytössä. Se oli viimeisin Nyhkälänharjunrinteen taloista.

Helsingintien varren vanha rakennuskanta alkaa olla myös menneen talven lumia. Viimeisenä on paikalla entinen Niinisalon huonekalukaupan

kiinteistö. Rakennuksen vasemmassa päässä laajennusosan sisällä on piilossa alkuperäinen hirsirakennus. Tämä kokonaisuus on tarkoitus purkaa lähitulevaisuudessa paikalle kaavaillun kerrostalon alta.

Muutamaa sanaa enemmän ansaitsisi aihetta muisteluun myös maisemaamme Vattolassa muokannut Patakorven isäntä ekonomi Pekka Korpinen, joka siirtyi kivilinnastaan pilvilinnojen muokkaajaksi syksyn tultua. Korpinen ehti myydä syvästi rakastamansa ja toteuttamansa Patakorven yrittäjä Ahti Jokisen huomaan.

Korpinen visioi ja toteutti kovaa työtä pelkäämättä omat unelmansa. Karkkilassa hän ehti vaikuttaa yli kolmekymmentä vuotta. Korpinen oli suuri isänmaan mies ja aikaansaava toimija sekä vaikuttaja, josta Patakorven ja Castalian rakennukset miljöineen muistuttavat ja kertovat vielä kauan sen jälkeen, "kun tuuli puhalsi hänen ylitseen".

HM



Paljon muuttuu mitä jää?

JATKOA sivulta 3

Oneea siis myös Karkkilan Soittokunnalle! Paljon on hienoja lukuja tullut mittariin myös monessa muussa toiminnassa. Elämä on yhtä aaltoliikettä ja kun sen aallon pohjan kestää, on jatkuvuutta taas pitkäksi aikaa. Mutta kyllä myös monet asiat ty-rehtyvät tyystin tekniikan kehittyessä ja suuruuden vallan levittäessä lonkeroitaa.

Pysytään sitten itsenäisenä kuntana tai jos joutuisimme taas palaamaan esimerkiksi Vihdin kanssa tiiviiseen yhteyteen, mutta toivottavasti ei sentään jouduta Suur-Lohjan ”takahikiäksi” (ja tämä oli sitten henkilökohtainen mielipiteeni ☺), niin karkkilalaisuus varmasti säilyy!

Täällä ei hirveästi huudella ja hehkutella äänen karkkilalaisuudella, mutta sen olen tullut kotiseututyössäni huomaamaan, että karkkilalaisuus on syvää tunnetta ja ylpeyttä omista juurista tai sitten vain kotiseuturakkautta jos juuret eivät vielä ole kovin syvälle juurtuneet. Karkkilassa kotiseutuaihe esimerkiksi julkaisuissa myy ja tulee luetuksi. Tekin siellä muualla asuvat, jotka nyt luette uutta Kotiseutulehteä, olette oiva osoitus siitä. Morjens vaan teillekin!

Uutta Haaviston kyläkirjaa valmistuvaksi odotellessa toivon Matille (Matti Mäki) intoa ja jaksamista opuksen väentämiseksi valmiiksi. Projektiin liittyvät oheistapahtumat kyläkävelyineen sekä valokuvailtoinen ovat olleet hyvin suosittuja. Matti tuntee Haaviston asiat ja

ihmiset jo kuin omat taskunsa,

siksi kerronta kuulostaa sujuvalta ja muutenkin mielenkiintoiselta. Ei tarvitse olla haavistolainenkään, jotta jaksaisi kiinnostua aiheesta. Paljon on yhdistyksellä puuhaa tiedossa myös ensi vuodelle. Kaikki mukaan osallistumaan!

**Perinteistä joulua
ja uudistuksien pelosta vapaata
uutta vuotta 2012!**

Toivoo: **HM**

Kaupunginjohtaja Juha Majalahti ja itse joulupukki Petteri punanenä traktorin kyydillä saapuivat kulkueessa keskustan kauppatorille. Karkkilan Yrittäjien Joulunavauksessa yrittäjä yhdistyksen puheenjohtaja Tapani Sankala ja Perhekeskus Pupulan henkilökunta sekä tonttulapset Pupulan johtajan Saira Jarilan johdolla esittivät joululauluja. Ohjelmaa oli paljon muutakin ja yleisöä oli saapunut joulua tervetulleeksi toivottamaan satamäärin, kuten aina ennenkin.



Urheilukuvia menneiltä vuosilta Osa 2

Jatkan sarjaa edesmenneen isäni Eero Sjöholmin valokuvilla paikkakuntamme pesäpallojoukkueista. Varmasti osa tämän sarjan valokuvista on aikaisemmin julkaistu paikallislehdissä, kirjoissa tai muissa yhteyksissä, mutta mielestäni ne kestävät uudelleen tarkastelun.

Otan kiitollisena vastaan kaikki tiedot henkilöistä, joita ei ole vielä tunnistettu tai korjaukset (nimet, paikat, ajankohdat ym.), joita valokuvia katsellessa tulee mieleen.

Helena Puustinen (sähköposti: helena.puustinen@elisanet.fi puh. 09-2256485)



Högforsin Väkän pesäpalloilijoita 1930-luvulta: eturivissä vasemmalta Esko Lindfors, Arvo Koskinen, Rafael Pettersson, Kauko Sirén, Kauko Fredriksson, Mauno Fredriksson, Lauri Laine, toisessa rivissä vasemmalta Arvo Fredriksson, Veikko Vuolas, Svante Lehtonen, tuntematon, Uuno Laine, tuntematon, takarivissä vasemmalta Paavo Saaristo, Aleksi Aalto, tuntematon, tuntematon.



Työväenopiston pesäpallojoukkue 1920-30-luvun vaihteessa: eturivissä vasemmalta Julius Suominen, Kauko Fredriksson, Olavi Koskinen ja Ville Vainio, takarivissä vasemmalta Eino Rantanen, Toivo Backman, Armas Virtanen, Leo Laine ja Sulo Nieminen.



Karkkilan Sisun pesäpallojoukkue 1930-luvun lopulla: edessä Sulo Aalto, toisessa rivissä vasemmalta Tuure Rautajärvi, Gunnar Kultavirta, Ensio Salmijärvi ja Oiva Järvinen, takarivissä vasemmalta Lauri Lindroos, Armas Virtanen, Arvo Virtanen ja Mauno Koskinen.

Karkkilan soittokunta

Karkkilan Soittokunnan perustamisesta tulee marraskuussa 2011 kuluneeksi 100 vuotta. Karkkilan musiikkielämään ovat kuuluneet myös kuorot. Karkkilan yhteisöllinen musiikin harrastus alkaa jo 1800-luvulta. Oheisen historiikin lähteet perustuvat alkuosaltaan maisteri Olli Tuohiniemen kirjoitukseen Työväestön musiikkiharrastus Pyhäjärvellä - Karkkilassa sekä Kyösti Suonojan pro gradu-tutkielmaan Karkkilan sosiaalinen ilmasto sekä loppuosaltaan soittokunnan omiin arkistoihin ja lehtikirjoituksiin.

Vapaapalokunnan soittokunnat

Karkkila voi olla ylpeä kulttuuritoiminnastaan kautta aikojen. Musiikki on aina kuulunut paikkakunnan,

erityisesti tehtaan työväen, harrastuksiin. Ensimmäiset yhteisötoimintatapahtumat otettiin 1800-luvun lopulla vapaapalokunnissa Ul. Pyhäjärvellä. Högforsin tehtaalla toimi ennen tehtaan palokuntaa kaksi vapaapalokuntaa, joista ensimmäinen toimi 1880-luvulta lähtien ja kuoli 1890-luvulla. Toinen vapaapalokunta syntyi 1900-luvun alussa. Kun ensimmäinen vapaapalokunta kuoli, löivät työmiehet tehtaalla palokunnan lipun pystyyn valimon nurkan taakse muistoksi. Lisäksi he lauloivat:

”Oli meillä ennen palokunta sekä miehet että johtokunta. Marssit käytiin, liput luotiin lopuksi Pöytäkievillä juotiin.”
”Högforsin V.P. Kunta” oli uuden vapaapalokunnan nimi. Sen elämänsäkaari jäi vielä lyhyemmäksi kuin edeltäjänsä, ja se kuoli vuoden 1905 suurlakon jalkoihin. Kummankin palokunnan aikana vietettiin railakasta seuralämää: oli tanssiaisia, retkiä ympäristöön ja musiikkia. Ul. Pyhäjärven ensimmäinen torvisoittokuntakin liittyi ensimmäiseen vapaapalokuntaan. Nuotteja on löydetty vuosilta 1885 ja 1886. Soittokunnan johtajana toimi lyhyen aikaa Pelander tai Palander niminen ilmeisesti sotilashenkilö. Suomen armeija onkin kouluttanut parhaat soittokuntien soittajat ja kapellimestarit. 1890-luvulla soittokunnan johtajina

toimivat Svensson ja Gustafsson. Ruotsista oli Högforsin tullut useitakin Svenssoneita ammattimieheksi. Myös eräs Gustafssonin perhe oli muuttanut Göteborgista Högforsin. Perheen kummatkin pojat olivat valumestareita. Saattaa olla, että vieras kulttuuri ja ympäristö vaativat vapaa-aikana elämäntapojensa laajentamista musiikkiin, jonka lisäksi myös yleinen kirjasto löysi ensimmäisen toimipaikkansa Gustafssonin kodis-



Karkkilan soittokunnan pitkäaikainen johtaja Veikko Virta.



Työväentalo Ainola, jossa soittokunta aloitti toimintansa vuonna 1911.

ta. Kun Gustafssonit olivat siirtäneet valamisen taidon Svante Hartmanille, he saattoivat palata Ruotsiin tai mennä jonnekin muualle Suomeen. Olli Tuohiniemen tutkielmassa mainitaan, että valuri Erik Enqvist olisi maininnut ratapartija Juho Karistolle tehtaalla virkamiesten parissa 1870-luvulla toimineesta kuorosta, jota johti Helin-niminen mies. Seurakunnan kirkonkirjoista on löydetty vain Helen-niminen vaatturi, joka muutti Pusulaan 1875.

100 vuotta 2011



© Hanna Mäntyselä / Studio Kuvapöytä 2011

Tehtaan soittokunta

Tehtaan kansakouluun tuli 1903 Nurmijärveltä opettajaksi Lauri Pääkkönen. Hän perusti koululle sekä torvisoittokunnan että kuoron. Hänen tulollaan oli ratkaiseva sysäys myöhemmin perustettavalle Työväen Soittokunnalle. Pääkkösen opettamat miehet tulivat olemaan Työväen Soittokunnan soittajia. Pääkkösen soittokunnassa oli enimmillään 23 soittajaa, joista kuusi oli entisiä sotilassoittajia. Vanhassa valokuvassa Högforsin torvisoittokunnassa soittivat mm. Kustaa Helle, viilari Ranta, Kalle Andersson, Sulo Silván, Juho Manninen, Kalle Auer, Volter Sundberg, Kristian Nyman, Yrjö Björkholm, Martti Odell, Emil Aho, Kustaa Kaukelin ja Fredrik Odell. Kuvassa on yhteensä 17 henkeä. 1800-luvun lopulla Högforsin tehtaalla oli myös orkesteri, koska Högforsin valajain ammattiosaston pöytäkirjassa on 21.3.1909 maininta: ”Högforsin viu-

luorkesteri myisi soittokoneita”. Asia ei valajia kiinnostanut ja torvet syrjäyttivät soittokoneet.

Pääkkönen piti soittokunnan harjoituksia tehtaan kansakoululla, ja koulun johtokunta piti tätä toimintaa tärkeänä, vaikka kansakoulun tarkastaja ilmoitti vastustavansa koulun käyttöä soittoharjoituksiin. Pääkkönen oli ankara johtaja, jota soittajat pelkäsivät.

Kuorotoiminnan alku

Myös kuorotoiminta sai alkunsa tehtaan kansakoulussa. Senkin perusti Lauri Pääkkönen. Hilma Auerin kertoman mukaan tehtaan kansakoulussa vuoteen 1903 toimineen opettaja Nestori Virtasen aikana oli tämän lisäksi Hilja Ranta, Naema Hake ja Elsa Sarlin. Kuoron virvoitti henkiin uudelleen urkuri Hannes Nordberg. Työtä jatkoi kanttori Väinö Kukkola, joka johti sekä U.I Pyhäjärven Hengellistä sekakuoroa että Työvä-

enopiston kuoroa. Työväenopiston kuoroa Kukkola johti 1925-28 ja 1929-35. Kuoro osallistui Suomen Työväen Musiikkiliiton laulujuhliin Viipurissa 1935. Kuorosta otetussa kuvassa on yhteensä 30 laulajaa, mm. Sulo Nieminen, Tyyne Nieminen, Meeri Nieminen, Laura Nieminen, Rauha Nieminen, Frans Raita, Gunnar Vendelin, Veikko Wahlsten, Fritjof Suominen, Ellen Laine, Jenny Laine, Reino Ekholm, Maire Fredriksson, Kauko Fredriksson, Tyyne Mattila, Viljo Virtanen, Alli Nikander, Arvo Wahlsten, Meeri Sinivuori, August Koskinen, Lempi Kuoppala, Salli Koskinen, Alina Enqvist, Otto Routakari, Maire Backman, Suoma Lindholm, Una Lindholm, Jenny Nikander, Eino Ekholm ja Eemeli Laaksonen. Kuoron jäseniä liittyi vuonna 1936 perustettuun Työväen Mieskuoroon ja 1945 perustettuun Karkkilan Naislaulajiin. Tuorilassa oli opettaja Oksasen perustama kuoro. Myös Ahmoolla toimi sekakuoro. Haaviston koulun opettaja perusti Kuonijoen kuoron.

Työväen soittokunta perustetaan - käy eespäin väki voimakas

Vuoden 1905 Suurlakko Suomessa sai aikaan voimakkaan yhteiskunnallisen aktivoitumisen työväestön piirissä. Työväenyhdistyksiä perustettiin ympäri Suomea, myös Högforsin vuonna 1905, jolloin perustettiin Työväenyhdistys Tarmon, joka liittyi Sosialidemokraattiseen puolueeseen. Yhdistys hankki omistukseensa Karjaanjoen rantatörmältä Ainola-nimisen tilan, joka toimi työväen

poliittisen ja kulttuuritoiminnan ytimenä. Työväen järjestötoiminnan syntymiseen liittyi myös työväen kulttuurin eriytyminen muusta kulttuurista. Niinpä perustettiin yhtäaikaan työväenyhdistyksiä ja työväen soittokuntia, kuoroja sekä näyttämöitä. Högforsinakin keskusteltiin oman soittokunnan perustamisesta. Olihan paikkakunnalla tarpeeksi työläissoittajia, mutta kysymys oli vain rahasta. Torviseitsikko maksoi silloin 700 mk, mikä oli suuri summa. Keräyslistat pantiin kiertämään tehtaalla ja työväki otti keräyksen vakavasti. Myös iltamia pidettiin rahan saamiseksi seitsikon oston.

Työväenyhdistys Tarmon johtokunta teki 17. päivänä joulukuuta 1908 päätöksen ostaa soittokunnalle 10 nuottitelinettä. Samassa kuussa annettiin soittokunnalle 80 mk lainaa velkakirjaa vastaan, ja 7. kesäkuuta 1910 johtokunta myönsi soittokunnalle

200 mk lainaa. Nämä päätökset tehtiin ennen yhdistyksen soittokunnan perustamista. Ilman Högforsin tehtaan soittokunnan olemassaoloa työväenyhdistys ei olisi uskaltanut



Högforsin torvisoittokunta lukee rummuissa. Tämä kuva on niin vanha, ettei soittajia tunneta.

antaa avustusta soittokunnalle, jota ei vielä ollut edes perustettu, mutta kun Högforsin tehtaan soittokunnan soittajat olivat työväenyhdistyksen toiminnassa hallitseva ryhmä, pystyttiin tekemään tämä aika erikoinen avustuspäätös. Oli aika erikoista, että soittokunnalle myönnettiin lainaa jo ennen sen perustamista. Kuitenkin 26. päivä marraskuuta 1911 Työväenyhdistys Tarmon yleinen kokous teki päätöksen:

”Otettiin keskusteltavaksi johtokunnan ehdotus, josko yhdistykselle perustetaan torvisoittokunta ja asiasta päästiin sellaiseen tulokseen, että päätettiin perustaa soittokunta ja valittiin sääntökomitea, johon tuli seuraavat henkilöt: E. Aho, W. Aalto, J. Finer, O. Nylund, J. Finerus.” Komitea jätti sääntöehdotuksensa yhdistyksen yleiselle kokoukselle ja ne hyväksyttiin. Komitean suosittelemat Krusben tehtaan torvet päätettiin ostaa pikimiten.

Ostajaksi valittiin Emil Aho. Bassotorvi ostettiin tehtaan entisiltä soittajilta. Aho lähti Fazerin musiikkikauppaan Helsinkiin ostamaan torvia. Seitsikon osto ei

ollut aivan jokapäiväinen tapahtuma Fazerilla, joten Aho joutui liikkeen johdon haastatteluun. Johtaja antoi kaupan päällisiksi kolme suuharpua pojille vietäviksi. Puulaatikoihin

pakatut torvet toivat Nurmijärven Korven asemalta Högforsin rahdinajajat, jotka kuljettivat hevosilla tehtaalle tavaroita. Soittajat odottivat rahdinajajia yöllä tehtaan vanhassa pajassa. Vielä samana yönä he purkivat torvet pakkauksista ja kuljettivat ne pois tehtaalta. Varmaan niitä vielä yöllä kokeiltiinkin. Soittokunnan vanha arkisto ei kerro asiasta mitään, sillä arkisto tuhoutui Ainolan tulipalossa 1932. Vain muistitieto on

jäljellä.

Tehtaan soittokunnasta siirryttiin uuteen Työväen Soittokuntaan. Opettaja Lauri Pääkkönen perusti vielä nuorisosoittokunnan haasteeksi Työväen soittokunnalle.

Työväen soittokunnan alkutaival

Työväenyhdistyksen soittokunta oli kallis laitos, joka tarvitsi päteviä ohjaajia, kalliita torvia ja nuotteja, joita ei aina ollut edes ostettavissa saati kopioitavissa. Innokkaita soittajan alkuja oli niin paljon, etteivät soittokunnan kaikki seitsemän torvea riittäneet harjoituksiin. Soittokunnan johtajat joutuivat johtamisen lisäksi kirjoittamaan nuotteja soittajille, sovittamaan sävellyksiä ja opettamaan aloittelijoita korvauksetta. Ensimmäinen kapellimestari tuli Kalle Anderssonista, joka soitti barytonia. 25 mk:n palkkio hänelle oli vain ele suoritusta hyvästä työstä. Emil Aho soitti Es-kornettia, Kustaa Heino ensimmäistä b-kornettia, Johan Nyman toista b-kornettia, Kustaa Helle alttorvea, Otto Purje tenoria ja Kalle Auer Es-bassoa. Tämä oli työväenyhdistyksen soittokunnan ensimmäinen kokoonpano.



Soittokunta sai työväenyhdistykseltä avustuksia, joilla ostettiin nuotteja mm. opettaja Lauri Pääkköseltä. Kalle Anderssonin jälkeen haettiin lehti-ilmoituksella uutta kapellimestaria ja saatiin Kaarlo Forssell syyskuussa vuonna 1914. Mutta jo marraskuussa hän sanoi itsensä irti. Hän johti myös laulukuoroa ja toimi työväentalon vahtimestarina. Irtisanomisen synnä oli liian suuri työtaakka. Lyhyen ajan Forssellin jälkeen kapellimestarina toimi tilapäisesti A. Tallgren Högforsin tehtaalta, kunnes vuonna 1915 tehtävään lupautui Emil Aho. Hän sai palkkaa tehtävästä 10 mk/kk. Kun Aho muutti seuraavana vuonna Pusulaan, hänen tilalleen saatiin Eemeli Himmelroos, joka itse soitti Es-kornettia. Vuoden 1917 alussa kapellimestari taas vaihtui, kun entinen sotilassoittaja Sulo Silván tuli puikkoihin. Hän oli taitava nuottien kirjoittaja ja koulutti nuoria soittajia. Kansalais-sota katkaisi soittokunnan työn, kunnes heinäkuun alussa vuonna 1919 aloitettiin uudelleen korjaamalla vanhoja ja hankkimalla uusia torvia. Silvánin aikana työväenyhdistyksen soittokunnassa soittivat Eemeli Himmelroos, Lauri Erlund, Martti Odell, Otto Ollikkala, Jalmari Koivunen, Artturi Nygrén, Urho From, Aarne ja Lauri Lundberg, Mauno Veisto ja Väinö Virta.

Työväenyhdistyksessä sisäisiä erimielisyyksiä

1920-luvun alussa Työväenyhdistys Tarmon ja soittokunnan väliin tuli säröjä raha-asioista. Riita meni niin pitkälle, että soittokunta päätti lopettaa toimintansa. Puoli vuotta neuvoteltiin ja lopulta päästiin sopuun. Kerran riitaa tuli siitä, kun soittokunta soitti tilausjärjestyksessä Tehtaan Seuratalossa vaikka työväenyhdistyksellä oli samana iltana oma juhla. Yhdistys päätti 20.2.1922 hajottaa soittokunnan toistaiseksi. Näihin riitoihin oli osasyynä kapellimestarien jatkuva vaihtuminen ja soittokunnan pienuudesta johtuva sen heiveröinen asema paikkakunnalla. Työväen kulttuurissa kiehuu muutenkin. Myös työväen näyttämön esitykset olivat työväenyhdistyksessä suurennuslasin alla. Periaatekysymys oli miten paljon soittokunnan ja näyttämön tuli avustaa toiminnallaan työväenyhdistystä. Kun lisäksi tehtaan soittokunta kilpaili rinnalla, monet soittajat menivät mieluummin sinne, koska tehtaan soittokunnalla oli väljemmät tilat harjoitella eikä sillä ollut pakko liian usein esiintyä erilaisissa juhlissa ja iltamissa. Lisäksi sen kapellimestarilla oli suurempi palkka. Tätä epävarmaa kautta jatkui aina toiseen maailmansotaan saakka.

Työväenyhdistys yritti tässä vaiheessa olla sekä soittokunnan että näyttämön herrana ja julkaisi Suomen Sosialidemokraatissa 30.3.1922 ilmoituksen sekä näyttämön että ”torvisoiton” johtajan toimista vaihtoehdoisesti talon vahtimestarin toimen kanssa haettavaksi. Näyttämön johtaja Hjalmar Tammelin jäi edelleen toimeensa, mutta kapellimestari Sulo Silván jätti sen. Hän johti tehtaan Seuratalolla Sävel-nimistä soittokuntaa, johon oli liittynyt iso osa työväenyhdistyksen hajotetun soittokunnan soittajista. Soittokunta oli hajalla, mutta työväenyhdistys lainasi torvia urheiluseura Väkan painikilpailuihin ja nuoris-osaston juhliin. Soittokunnan tauko kesti aina vuoteen 1929 saakka, vaikka välillä yhdistys jo yritti hakea vahtimestaria, joka osaa soittaa flyygeliä ja johtaa soittokuntaa. Sellaista miestä ei kuitenkaan löydetty. Vanhat torvet korjautettiin Helsingissä ja toiminta aloitettiin uudelleen Hannes Mäkinen toimiessa kapellimestarina. Hän oli jo aikaisemmin ollut työväenyhdistyksen soittokunnassa soittajana ja sitä ennen sotilassoittajana. Hänen johtajakautensa jäi lyhyeksi, ja lokakuussa 1928 uudeksi johtajaksi valittiin Artturi Nygren. Pienen paikkakunnan soittokunnan toiminta perustui vapaaehtoisuuteen. Jokaista esiintymistä edelsi perusteellinen harjoitus. Soittokunta oli siitä erikoinen työväen harrastusmuoto, että vaikka se kuului Karkkilan sosialidemokraattiseen työväenyhdistykseen, sen jäsenistö, soittajat, olivat koko työväestöstä peräisin ilman puoluejakoa. Siitä syntyikin kiistaa työväenyhdistyksen sisällä. Miten tuli suhtautua soittokuntaan, jossa oli muitakin kuin työväenyhdistyksen jäseniä soittajina? Tällainen yhteistoiminta puolueväristä riippumatta oli harvinainen ilmiö yhteiskunnassa, jossa harrastustoiminta jakautui puolueväriin mukaan.

Työväenyhdistyksen musiikkilautakunta

1930-luvulla työväenyhdistys tuki tavallista enemmän työväestön musiikkiharrastusta, toisaalta soittokunta kohtasi samat ongelmat kuin edelliselläkin vuosikymmenellä. Lisäksi yhdistyksen työväentalon tuhopoltto



Viipurin soitto- ja laulujuhliille 1935 osallistuneet soittajat.
Eturivi vas. Kauko Salmi, Veikko Virta, Sulo Nurmi, Artturi Nygren, Väinö Virta.
Takarivi vas. Pauli Lindholm, Arvo Fredriksson, Artturi Fredriksson, Veikko Andersson.



Soittokuntalaiset 1940-luvun jälkipuoliskolla.

Eturivi vas. Kauko Fredriksson, Veikko Andersson, Arvo Luoto, kapellimestari Harri Lenno, Kauko Salmi, Valio Virta, Esko Kaijalainen. Takarivistö vas. Arvo Fredriksson, Leo Lehtinen, Veikko Virta, Eino Rantanen, August Kaukelin, Kalle Lehtinen, Fritjof Suominen, Onni Hirvonen, Antti Lindstedt, Pentti Salonen, Karl Morsbach.

1932 vaikeutti musiikkiharrastusta perin pohjin. Kun työväenyhdistys Tarmon talo tuhopolton seurauksena paloi, soittokunta jäi ilman harjoituspaikkaa ja ilmoitti lopettavansa toimintansa. Työväenyhdistyksen flyygeli tuhoutui tulipalossa. Soittokunnan lopettamiseen vaikutti myös se, että kaikki soittajat eivät kuuluneet työväenyhdistykseen. Kaikki torvet piti palauttaa yhdistykselle. Torvien vastaanottajiksi määrättiin Aarne Lundberg ja August Hjelt. Uusi harjoituspaikka saatiin jo 1933, kun soittokuntaa paljon avustanut Osuusliike Tuki myönsi harjoitustilaksi oman konttorinsa Turuntiellä. Vuonna 1935 työväenyhdistys valitsi musiikkilautakunnan, johon kuuluivat Osuusliike Tuen johtaja Edvard Soinio, Aarne Johansson ja Mauno Veisto. Torvisoittokunnan edustajina olivat Artturi Nygrén ja Artturi Fredriksson. Kokoonkutsujana toimi soittokunnasta Veikko Virta. Työväentalon rakentaminen vei yhdistyksen rahat, joten soittokunta ei enää saanut entiseen malliin avustuksia. Uuden työväentalon valmistuttua sen vihkiäisjuhlan esitteessä mainitaan, että talossa voivat hyvin toimia näyttämö, soittokunta, lauluseura sekä

urheilu- ja voimisteluseura. Soittokunta esiintyi vihkiäisissä 3.11.1935.

Soittokunta sodan jaloista eteenpäin

Soittokunta ei toiminut talvisodan aikana. Sen kapellimestari Artturi Nygrénin ja yhdistyksen johtokunnan välit olivat kireät. Nygrén ja Harri Lenno oli kustannettu 1939 Suomen Työväen Musiikkiliiton (STM) järjestämille kursseille, mutta talvisodan jälkeen syntyi erimielisyyksiä palkkioista. Soittokunnan johtaja Artturi Nygren oli jättänyt eroanomuksensa vuonna 1938, kun hän siirtyi tehtaan soittokunnan johtajaksi. Soittokunta oli toimintakyvytön useita vuosia. Kun omaa soittokuntaa ei ollut, soitti työväenyhdistyksen valistusjuhlassa 1941 tehtaan torvisoittokunta.

Nygrénin kauden soittajia olivat serkukset Artturi, Arvo ja Reino Fredriksson, Pauli Lindholm, Harri Lenno, Unto Ahlgrén, Hannes Silván, Pauli Aalto, Veikko Andersson, Sulo Nurmi, Väinö Virta, August Kaukelin, Toivo Järvinen, Unto ja Kauko Salmi, Leo Lehtinen ja Veikko Virta, yhteensä 17 miestä ja johtaja.

Jatkosodan jälkeen työväenyhdistyksen johtokunta totesi kokouksessaan 12.4.1945, että torvisoittokunnan perustamista on tiedusteltu. Toukuun samana vuonna soittokunnalle luovutettiin työväentalon isompi kokoushuone harjoituksia varten. Se oli suhteellisen pieni kooltaan, mutta ainakin kesäaikaan huoneen ikkunat voitiin avata ja saada raitista ilmaa ja avaruutta tupakansavuihin huoneeseen. Syyskuussa kunnostettiin tor-

vet ja päätettiin lähettää Harri Lenno ja Veikko Virta Tampereelle STM:n järjestämille viiden viikon johtajakursseille. Soittokunnalle laadittiin uudet säännöt, joita yhdistyksen puolesta oli suunnittelemassa mm. Vilho Paanamo ja Aarne Johansson. Harri Lenno saatiin soittokunnan johtajaksi 1.8.1945. Hedelmällinen yhteistyö alkoi työväenyhdistyksen ja soittokunnan kesken.

Soittokunnalla oli oma johtokunta, puheenjohtaja, sihteeri, rahastonhoitaja, jäsenkirjuri, kalustonhoitaja ym. tarpeen mukaan. Johtokunta saattoi erottaa soittajan huonon käytöksen, esimerkiksi humalassa soittamisen, vuoksi.

Sotavuosien päättymisestä alkoi uusi alku soittokunnan historiassa. Uusi vaihe merkitsi aikaisempaa ehyempää, voimakkaampaa, tuloksia tuottavaa ja kaikkien paikkakuntalaisten hyväksymää soittokuntaa. Kehitys vaati ennen kaikkea soittokunnan johtajilta määrätietoista otetta, johtamiskykyä ja halua kehittää soittokuntaa ja uhrata sille aikaa. Uusi alku tuotti myös haasteita. Miehet, jotka olivat pitkään tottuneet soittamaan Högforsin tehtaan soittokunnassa, irtautuivat siitä vähitellen, aikaa meni koko 1940- ja -50 -luku. Varsinkin tehtaan konepajakoulun oppilaat olivat kasvaneet kiinni tehtaan soittokuntaan, joten heidän oli vaikeata liittyä työväenyhdistyksen soittokuntaan, etenkin kun ammattikoulun rehtori vastusti muuttoa. Kysymys oli vaikea ratkaista, koska rehtori perusteli asiaansa sillä, että konepajakoulun oppilaat olivat saaneet soitto-oppinsa tehtaan soittokunnassa, kun taas käytännössä oppi oli saatu työväenyhdistyksen soittokunnan jäsenen Veikko Virran asunnossa. Hän opetti nuoria soiton alkeissa.

Soittokunnan taso nousee

Sotien päättyminen merkitsi Karkkilassa elämän elpymistä ja soittokunnalle töitä. Järjestöelämän elpyminen näkyi soittokunnan tilauksissa. Soittokunnan esittämien sävellyksien taso nousi ja soittokunta alkoi pitää omia konsertteja. Ensimmäinen oli Marianpäivänä 1950. Harri Lennon aikana soittokunnassa soittivat mm. Kauko Fredriksson, Arvo Fredriks-

son, Veikko Andersson, Arvo Luoto, Kauko Salmi, Valio Virta, Veikko Virta, Esko Karjalainen, Erkki Karjalainen, Leo Lehtinen, Kalle Lehtinen, Eino Rantanen, August Kaukelin, Fritjof Suominen, Onni Hirvonen ja Karl Morsbach, yhteensä 16 soittajaa. Soittokunnassa pitkäaikaisimman työn johtajana teki Veikko Virta, joka seurasi Harri Lennoa, joka siirtyi sivuun vuonna 1953. Veikko Virta valittiin johtajaksi 1954 toimien aktiivisesti tässä työssä vuoteen 1969 saakka. Veikko Virta palveli puolustusvoimissa musiikkioppilaana ja liittyi 1933 työväenyhdistyksen soittokuntaan. Hän ryhtyi Harri Lennon tavoin opettamaan nuoria puhaltimien soittoon kartuttaen samalla soittokunnan nuotistoa. Vuonna 1964 nuorten kouluttajiksi valittiin lisäksi Arvo Luoto ja Valio Virta. Soittokunta lähetti Veikon johtajakursseille 1961 ja Valion nuorten musiikkiohjaajien kurssille. Myös oppilaita lähetettiin Voionmaa-opistoon puhaltimien soiton kursseille. Paikallislehdissä ilmoitettiin 1965, että soittokuntaan otetaan oppilaita. Veikko Virran tavoitteena oli, että Karkkilaan tuli perustaa oma musiikkiopisto. Hän esitti tämän ajatuksen soittokunnan vuosikokouksessa 1967. Soittokunnassa pidettiin vuodesta 1952 harjoituslistaa, ja säännöllinen käynti harjoituksissa yleistyi 1950-luvulla. Harjoituksia pidettiin yleensä kerran viikossa, torstaisin, klo 18-20. Soittokunta laajensi 1960-luvulla konserttien sarjaa, ja

niitä pidettiin entiseen tapaan keväällä, mutta myös itsenäisyyspäivän tienoilla. Teemoina konserteissa oli mm. Sibelius, Aleksis Kivi. Ensimmäinen ulkoilmakonsertti pidettiin Keskuspuistossa 1962. Soittokunta sai yhtenäisen puvun ja rintamerkin. Työn hedelmät näkyivät: soittokunnan jäsenmäärä kasvoi ja taso nousi. Viimeisenä työ kautenaan 1969-1970 Veikko Virta esitti, että soittokunta siirtyisi työväenopiston kirjoihin harjoitushuoneen puututumisen vuoksi. Työväentalosta ei löytynyt enää kunnollista harjoituspaikkaa talon ollessa vaateusyrityksen käytössä.

Esiintymisiä kotimaassa ja ulkomailla

Varhaiset vuodet

Soittokunta osallistui paitsi kotimaisiin STM:n musiikkijuhliin, myös ulkomaisiin tapahtumiin. Ensimmäiset STM:n musiikkijuhlat, joihin soittokunta ja myös kuoro Karkkilasta osallistui, olivat Viipurin musiikkijuhlat 1935. Soittokunta osallistui näille juhlille jo ennen varsinaista liittymistään Suomen Työväen Musiikkiliittoon (STM). Liittyminen tähän liittoon tapahtui 14.4.1936. Silloin soittokunnan nimi oli Karkkilan Sos.dem. Työväenyhdistyksen Torvisoittokunta. Viipurin musiikkijuhlissa olivat mukana Artturi Nygren, Kauko Salmi, Pauli Lindholm,

Veikko Virta, Arvo Fredriksson, Sulo Nurmi, Artturi Fredriksson, Veikko Andersson ja Väinö Virta. Vuonna 1940 soittokunta erosi liitosta johtuen soittokunnan omasta kriisistä. Soittokunta liittyi uudelleen STM:oon 9. päivänä elokuuta vuonna 1950 ja on siitä lähtien pysynyt liiton jäsenenä. Vuonna 1952 soittokunta osallistui Göteborgin musiikkijuhliin ja kymmenen vuotta myöhemmin Tampereella järjestettyihin Pohjoismaiden Työväen Soitto- ja laulujuhliin. Vuonna 1963 osallistuttiin Kööpenhaminassa ja 1967 Århusissa pidettyihin Pohjoismaiden Nuorison Musiikkijuhliin. Kemin laulu- ja soittojuhlien jälkeen 1966 poikettiin esiintymään Ruotsiin ja Norjaan. 1972 soittokunta piti konsertin Karkkilan kummikunnassa Oxelösundissa. Ahvenanmaalla oli konsertti 1969. Myöhemmin on konsertteja pidetty pohjoismaiden lisäksi Virossa, usein Karkkilan kummikunta Türissa ja myös Pärnussa. Türin soittokunta on vierailut Karkkilassa. Soittokunta on esiintynyt myös yleisradion musiikkiohjelmassa ja elokuvassa.. 1940-luvun loppupuolella soittokunta piti kesäisin yhteiskonsertteja Helsingin Työväenyhdistyksen Soittokunnan kanssa Massakosken lavalla Karjaanjoen varressa. Ohjelmassa oli marsseja, oopperoiden alkusoittoja, poloneeseja, valsseja ja suomalaisia säveliä. Lopuksi oli aina 1-1,5 tuntia tanssia. Tanssi veti tietenkin yleisöä puoleensa. Esiityksiä johtivat N. Laiho Helsingistä ja Harri Lenno Karkkilasta.

Soittokunta esiintymässä 1950-luvulla Nyhkälän koululla.

Soittajat vas. Arvo Fredriksson, Eino Rantanen, Kyösti Suonoja, Kari Virta, Leo Lehtinen, kapellimestari Veikko Virta, Kauko Fredriksson, Arvo Luoto, Veikko Andersson, Valio Virta.





Kaksi Karkkilan merkittävää kulttuurivaikuttajaa: Lydia Virtanen onnittelee Veikko Virtaa soittokunnan 50-vuotisjuhlassa.

1950-luku

1950-luvulla soittokunta piti säännöllisesti konsertteja, usein itsenäisyyspäivänä Työväentalossa. Ohjelmassa oli mm. Offenbachin oopperan "Orfeus manalassa" alku soitto, Franz Suppen alkusoitto Ru-

noilija ja talonpoika, Tchaikowskyn Joutsenlammen Pienten joutsenten tanssi ja Unkarilainen tanssi, Jean Sibeliuksen Poloneesi, Richard Wagnerin Pyhiinvaeltajien kuoro, Le Guanin Malaguena sekä Palmgrenin, Madetojan, Vehviläisen ym. suomalaisten säveltäjien teoksia. Solisteina

Soittokunnan 50-vuotiskonsertti 1961 Työväentalossa.

Eturivi vas. Kari Virta, Valio Virta, Aulis Vaherkoski, Tauno Lagerkranz, Veikko Virta, Pertti Havunen, Matti Aalto, Timo Rantanen, Erkki Vilmunen, Harry Majajakangas.

Toinen rivi vas. Mauri Räsänen, Matti Maunula, Pauli Räsänen, Fritjof Suominen, Teuvo Tuunainen, Raimo Heino, Arvo Fredriksson, August Kaukelin, Onni Numminen, Leo Lehtinen.

Takarivi vas. Arvo Luoto, Antti Niinikoski, Seppo Kuosmanen, Juhani Kiilapuro, Eero Kylmäkorpi, Kauko Fredriksson, Juhani Niemi, Tapio Niinikoski, Esko Takala, Eino Rantanen.



esiintyivät soittokunnan omat soittajat. 1956 oli Karkkilan seurakunnassa piispantarkastus. Sen kunniaksi pidettiin juhla Seuratalolla, jossa myös piispa oli mukana. Soittokunta esitti juhlassa Keisarivalssin. Soittokunta oli toivottu esiintyjä Työväenopiston juhlissa ja kesämökin tanssilavalla. Soittokunta järjesti konsertteja myös koululaisille.

1950-luvun puolivälissä soittokunta tilattiin Sammatin Sampojuhliin, joilla on ollut pitkä perinne. Juhlat alkoivat aamulla kenttäjumalanpalveluksella, ja soittokunta säästi kaikki virret. Kenttäpiispa Björklund kävi kiittämässä soittokuntaa hyvästä säästyksestä. Soittokunta esiintyi vielä iltpäivällä pääjuhlassa ja soitti illalla tanssit.

1960-luku

1960-luvulla ohjelmassa oli mm. Karkkilan seurakunnan kanttorin Eino Soimelan marssi Rautapojat. Ohjelmistossa siirryttiin asteen verran kevyempään soittamalla mm. säveliä musikaalista My fair lady ja Handyn tunnettu sävellys St Louis Blues, joka oli tullut tunnetuksi mm. elokuvissa. Ketelbelyn sävellys Per-



Karkkilan työväen soittokunta lähtee vappumarssille Pirtin kentältä 1959.

sialaisella torilla uhkui eksotiikkaa. Musikaalisävelet jäivät ohjelmistoon, esimerkiksi Irwing Berlinin sävellykset musikaalista Annie mestariampuja tai Benatzkyn ja Stolzin oopperasta Valkoinen hevonen. Vuonna 1965 Karkkilan työväenopisto järjesti Sibeliuksen juhlan, jossa esiintyi karkkilalaisia soittajia ja laulajia. Veikko Virta johti soittokuntaa, joka soitti Sibeliuksen Karelia-sarjasta teoksen Alla Marcia sekä lopuksi Finlandian. Muita esiintyjä olivat Sirkka Jaakkola, laulu, tehtaan orkesteri johtajanaan Paavo Takala, Työväen mieskuoro johtajanaan Auvo Leino,

pastori K. Salo, piano sekä koululaiset Anna-Liisa Hinkkala ja Hannele Kilpinen, laulu. Vuonna 1966 soittokunta osallistui STM:n Uudenmaan piiriin yhteiskonserttiin Helsingin Työväentalossa. Soittokunta esiintyi 1960-luvulla Ul. Pyhäjärven kansakoululaitoksen 100-vuotisjuhlassa, Karkkilan Sos. dem. Työväenyhdistyksen 60- ja Karkkilan työväenopiston 40-vuotisjuhlassa.

1970-luku

Soittokunta siirtyy Karkkilan työväenopiston kirjoihin 1970 soittokunta esiintyi Högforsin

tehtaan 150-vuotisjuhlassa, jossa esiintyivät mm. Matti Tuloisela, laulu säestäjänään Pentti Koskiemies ja Merja Ikkela, harmonikka. Samana vuonna työväenopisto järjesti kirjallis-musikaalisen tilaisuuden Tarinoita vanhasta pruukista v. 1917-1927. Ohjelman oli suunnitellut ja kirjoittanut Eino Halme. Soittokunta ja Työväen mieskuoro avustivat ohjelmassa.

Soittokunnan 60-vuotisjuhlakonsertti pidettiin Karkkilan yhteiskoulussa huhtikuussa 1971. Ohjelmassa oli mm. G. Meyerbeerin oopperasta Profeetta Kruunausmarssi, F.C. Gossec'in sinfonia, C-duuri, F. Chopinin Poloneesi ja G. Verdin Vankien kuoro oopperasta Nabucco. Seuraavana vuonna soittokunta piti yhteiskoulussa Viihdemusiikkitalaisuuden, jossa esitettiin musikaali-, jazz-, humppa- ja balettisävelmiä. Soittokunnan ohjelmisto alkoi monipuolistua, ja selvästi kosiskeltiin nuoria tulemaan mukaan soittokuntaan. Koulukonsertit olivat tässä suhteessa hyvä veto.

Harjoitustilojen puute vei soittokunnan työväenopiston piiriin. Soittokunnan johtajaksi valittiin 1970 Valio Virta, Veikon veli. Valio oli sotavuosina soittanut rykmentin ja pataljoonan orkestereissa saksofonia, klarinetteja ja oboeta. Työväenyhdistyksen soittokuntaan hän liittyi sotien jälkeen 1945. Hän oli tunnettu nuorten soittajien opettajana ja Veikon tavoin myös tanssimusiikin soittajana eri tanssiorkestereissa. Hän otti osaa



useihin musiikin johtajakursseihin 1960-luvulla.

Soittokunnan muutto Työväentalolta ei sujunut hankaluuksitta, sillä seuraavina vuosina soittajien määrä pieneni. 2000-luvulla soittajien määrä on pysynyt vakiona. Soittokunnalla on ollut vuosittainen konsertti Karkkila-salissa. Soittokunta on pitänyt yhteyksiä Karkkilan kummikunnan, Türin, soittokuntaan Virossa ja käynyt myös siellä konsertoimassa. Seuratalo Pohjanpirtti vietti 35-vuotisjuhlaansa toukokuussa 1971. Soittokunta esitti tilaisuudessa musiikkia, ja muita esiintyjä olivat mm. Olavi Haanpää, taitelijat Marjatta ja Martti Pokela, lausuntataiteilija Yrjö Jyrinkoski ja kouluneuvos Jussi Saukkonen, joka oli ollut Karkkilan yhteiskoulun rehtorina ennen sotia. Näin voidaan todeta, että soittokunta nautti eri yhteiskuntapiirien luottamusta paikkakunnalla. Vuonna 1974 pidettiin konsertti ”Suu messingillä”. Sen johti Arto Taranto. Soittokunnan ohjelmistoon kuului mm. A.

Järnefeltin ”Aamulla varhain”, K. Jylhän ”Vaiennut Viulu”, sikermä amerikkalaisia kansansävelmiä, G. Malmstenin ”Leila” valssi ja humpasävelmiä. Vuonna 1975 pidettiin soittokunnan ja Työväen mieskuoron yhteinen työväenlautilaisuus Huhdintien kansakoululla. Soittokuntaa johti Arto Taranto, mieskuoroa Auvo Leino. Samana vuonna työväenopisto järjesti 50-vuotisjuhlaansa, jossa soittokunta esitti Ossi Elokaan ”Juhlasoiton”, Oginskyn poloneesin ”Jäähyväiset isänmaalle” ja Antonin Dvorakin ”Slaavilaiset tanssit”. Muita esiintyjä olivat mm. Karkkilan seurakunnan soitinyhtye, opiston mieskuoro ja yhteiskoulun tanssiryhmä johtajana Johanna Salvén, sekä Vesa Mäkelä, laulu. Norjan Työväenlaulajaliitto järjesti heinäkuussa 1977 Oslossa Pohjoismaiset työväen laulu- ja musiikkijuhlat, johon Karkkilan soittokuntakin osallistui. Samana vuonna helmikuussa järjestettiin ”Kaupunki soi” musiikkitapahtuma ja siihen liittyvä

yhteiskonsertti Huhdintien koulun juhlasalissa. Veli Niemelä johti soittokuntaa, joka esitti mm. Hugo Alfvenin ”Kevätpolkan”, Winklerin ”Napolilaisen tanssin” ja J. Vejvodan ”Böömiläisen polkan”. Muita esiintyjä olivat Karkkilan työväen naislaulajat, johtajana Jouko Parviainen, Johan Halttunen, kantele, Haukkamäen koulun oppilaskuoro ja Työväenopiston nuoret harmonikat, johtajana Kari Mäkelä, Työväenopiston pelimannit, johtajana Sulo Fagerström, Sirkka Jaakkola, laulu, Marjo Suominen, harmonikka, Tuire Lehtinen ja Anne Puustinen, laulu ja Karkkilan työväen mieskuoro, johtajana Heikki Valpola. Vuonna 1976 Karkkilan Sos.dem. Työväenyhdistys täytti 70 vuotta. Työväenyhdistyksen soittokunta johtajanaan Veli Niemelä esiintyi. Soittokunta esiintyi samana vuonna myös Karkkilan metallityöväen ammattiosaston 70-vuotisjuhlassa.

1980-luku



1980-luku alkoi soittokunnan osalta esiintymisellä Heinjoki-juhlissa Pussulassa kesällä 1980. Tämän jälkeen soittokunta on soittanut monissa Heinjoki-juhlissa Karkkilassa, jossa on paljon karjalaisia tuolta seudulta. Seuraavana vuonna Karkkilan Lions-clubi vietti 25-vuotisjulaansa, jossa soittokunta esiintyi. Vuonna 1981 soittokunta esitti Karkkilan viihdekuoron kanssa soittokunnan ja kuorojen yhteiskonsertissa Valio Virran säveltämän ja Matti Lehtikan kaan sanoittaman teoksen Syyshalla ja sydän. V- ja U-seura Karkkilan Poikien 50-vuotisjuhla vietettiin lokakuussa 1983 liikuntahallilla, jossa soittokunta esiintyi. Samana vuonna Huhdintien koululla pidettiin Musiikkitalaisuus, jossa esiintyivät soittokunta, Työväen mieskuoro, Työväen naislaulajat, Työväenopiston harmonikkapiiri ja Pelimannit. Karkkilan Ty:n soittokunnan konsertti pidettiin 27.2.1983 Työväentalossa. Soittokuntaa johti jälleen Valio Virta. Konsertin päänumerona oli A. Laran Granada, jonka oli sovittanut Valio Virta. Juutalainen kansansävelmä Hava nagila sai osakseen huomiota, koska Karkkilassa oli juuri vaadittu israelilaisten tuotteiden boikottia. Soittokunta osoitti ennakkoluulottomuutta esittäessään mainitun sävelmän konsertissaan. Yleisöä oli salissa enemmän kuin tuoleja. Ohjelma oli viihteellissävyinen ja otettiin lämpimästi vastaan. Vuonna 1986 Karkkilan työväenyhdistyksen soittokunta vietti 75-vuotisjuhlaa Työväentalossa. Soittokunnan johtajia oli kaksi, Valio Virta ja Jukka Rajala. Ohjelmassa oli E. Melartinin Juhlamarssi, H.A. Hummelin Muistoja Tšaikowskista, A. Dvorakin Slaavilaisia tansseja ja Leroy Anderssonin Trumpetistin kehtolaulu, solistina Jukka Rajala. Konsertissa luovutettiin Valio Virralle

Kansalais- ja työväenopistojen liiton hopeinen ansiomerkki ja STM:n johtajamerkki STM:n hopeinen ansiomerkki myönnettiin Raimo Heinolle, Seppo Kuosmaselle ja Kari Virralle. Valio Virralle myönnettiin 14.11.1986 Tasavallan Presidentin esittelyssä director musices- arvonimi. Karkkilan liikuntahallissa järjestettiin 25.4.1987 Dragsvikin Varuskuntasoyttokunnan ja Karkkilan Työväenyhdistyksen soittokunnan yhteinen Puhallinviihdekonsertti. Johtajina toimivat yliluutnantti Juhani Leinonen, director musices Valio Virta ja kapellimestari Jukka Rajala. Solisteina olivat ylivääpeli Mauri Rokosa, tuuba ja Raimo Heino, baritoni. Konsertin tuotto annettiin sotien veteraaneille. Karkkilan

Kohtla-Järven palavakivi-voimalaitokselle. Tätä kiveä käytettiin sähköntuottamiseen. Kaupungissa asui noin 80 000 asukasta ja se sijaitsee 160 km Tallinnasta itään. Lokakuussa 1989 Karkkilan soittokunta teki vierailun Kohtla-Järven ystävyysseuran kutsumana. Matkaan sisältyi kaksi esiintymistä, yksi kulttuuritalolla ja toinen musiikkikoulussa. Soittajat majoittuivat isäntäperheisiin. Perheet vastasivat kaikista muistakin järjestelyistä. Elintarvikepulasta huolimatta soittajat saivat eteen­sä notkuvat ruokapöydät. Vuonna 1990 Karkkilan Työväenyhdistyksen soittokunta sai 14 vierasta Kohtla-Järveltä. Vieraat tutustuivat kaupunkiin ja sen asukkaisiin kolmen päivän ajan. Kohtla-Järven virallinen



Veteraanit, vasemmalta Valio Virta, Leo Lehtinen, Arvo Luoto ja Fritjof Suominen, Suomen Työväen Musiikkiliiton hopeisten arvomerkkien saajat vuonna 1971.

ystävyysskunta oli Outokumpu, mutta siitä huolimatta vieraat halusivat jatkossakin hoitaa suhteita myös Karkkilaan.

1990-luku

Karkkilan ystävyyskunta Virossa on Türi, jonka edustajia oli 1991 Karkkilassa kotiseutuyhdistyksen kutsumana noin 70 henkeä. Vieraat oli majoitettu karkkilalaisiin perheisiin. Vieraat olivat juhannusjuhlassa Liimamäessä, jossa Türin soittokunta ja kuoro esiintyivät. Soittokunta oli jo

soittokunta esitti Heikki Annalan sävelmän Viimeinen tukkilainen solistina Raimo Heino, sikermän Usko Kempin humppasävelmiä ja muuta kevyttä musiikkia. Dragsvikin Varuskuntasoyttokunta soitti Kevyesti tuuballa solistina ylivääpeli Mauri Rokosa. Soittokunta esiintyi Karkkilan kirkossa 1988 Suvi-illan sävelhartaudessa johtajan director musices Valio Virta. Viroon alkoi olla yhä enemmän yhteyksiä vähän ennen Viron itsenäistymistä. Karkkilan sähkölaitoslautakunta teki 1988 vierailun

soittanut päivällä museojunan luona. Vierailun loppujuhlaa vietettiin Karkkilan Työväentalolla konsertin merkeissä. Türin ja Karkkilan kaupungin ystävyys lähti liikkeelle soittokunnan vetopasunisti Matti Järven ystävyys­suhteesta tunnettuun Suomi-poikaan, Richard Oidekiveen Virossa. Richard eli ”Riku” toimi aktiivisesti suolakaivo­ksilta vapauttuaan Suomen ja Karkkilan hyväksi. Türin kaupunki ja Karkkilan kaupunki solmivat ystävyyskuntasopimuksen. Rikun veljenpoika Ants Oidekivi johti Türin soittokuntaa sen Karkkilan vierailulla myöhemmin



Soittokunta soittaa auton lavalla Osuusliike Tuen joulukadun avajaisissa 1969. Soittokuntaa johtaa Veikko Virta sauva kädessä.

vuonna 2005.

Valio Virran muistokonsertti pidettiin 4.12.1989 Karkkilan Liikuntahallissa. Karkkilan Työväenyhdistyksen soittokunnan lisäksi konsertissa esiintyi Dragsvikin Varuskuntasoihtokunta. Konsertissa esitettiin Valio Virran säveltämiä ja sovittamia kappaleita. Valio Virran kausi soittajana, johtajana, säveltäjänä ja sovittajana oli päättynyt.

Soittokunnan 80-vuotiskonsertti pidettiin 1991 Karkkila-salissa. Nyt puitteet olivat upeat uudessa juhlasalissa. Soittokuntaa johti Eino Oksanen. Tunnettu musiikkimies Raimo Lintuniemi juonsi konsertin, jossa soitettiin mm. Heino Kasken Vienan-karjalainen Rapsodia, Michael Oginskyn poloneesi Jäähyväiset isänmaalle, Onni Laihasen Rantakoivun alla, Erna Tauron Syyslaulu, venäläinen kansansävelmä Musta silmät, S. Schatrvin Mandshurian kukkuloilla valssi, amerikkalainen Hootenanny sikermä ja Valio Virran Karkkila marssi. Karkkilan Tienoo kirjoitti konsertin tarjonnan kuulijoille täysipainoisen elämyksen. Soittokunnan yhteistyö oli hiottua ja sointi kevyen syvää. Ansiomitalin saivat Kari Laine, Helmer Vehmanen, Ilkka Lehtonen, Veli-Matti Virta, Antti Vikström ja Matti Järvi.

Vappumarssi on aina ollut perinteinen ja suuri tapahtuma Karkkilassa. Vappumarssin kärjessä soittaa aina soittokunta. Kari Virta on soittanut yhtä vappua lukuun ottamatta kaikki vaput. Ensimmäisen kerran hän soitti v. 1953 lautasia kulkueessa 15-vuotiaana. Joskus on kaunis hellesää, joskus sataa lunta, mutta aina marssitaan. Vappu ilman marssia ja soittokuntaa ei tuntuisi miltään. Aikaisemmin KTY:n soittokunta järjesti aina itsenäisyyspäivänä konsertin työväentalolla, mutta 1990-luvulla alkoi soittokunta esiintyä säännöllisesti kaupungin järjestämissä itsenäisyysjuhlissa Karkkila-salissa. Perinne on jatkunut 2000-luvulle. Merkittävä tapahtuma oli Karkkilan Seudun Sotainvalidien järjestämä Sotainvalidien juhluvuoden konsertti 12.10.1995. Konsertissa esiintyvät Karkkilan soittokunta, Retuperän VPK, Katri-Helena ja Mika Nikander. Viimemainittu oli solistina soittokunnan esittäessä tunnettua Kalervo Hämäläisen sävellystä ”Veteraanin iltahuuto”. Soittokuntaa johti Eino Oksanen. Vastaavat konsertit pidettiin myös 1998 ja 1999, jolloin esiintyjinä olivat Jukka Romu, laulu, Matti Rantanen, harmonikka, Erkki Liikasen orkesteri, Karkkilan viihdekuoro Riikunat ja Karkkilan ty:n soittokunta. Karkki-

lan joulunavaus on myös tapahtuma, jossa soittokunta on usein ollut mukana vauhdittamassa karkkilalaisia joulun odotukseen. Karkkilan lukion Wanhaintanssit ovat myös jokavuotinen perinne, jossa soittokunta soittaa sottiiseja, valsseja ja muita vanhoja melodioita uusille ”vanhoille”.

KTY:n soittokunta oli Virossa konserttikiertueella elokuussa 1996. Pärnun kaupunki oli tullut monille soittajillekin jo tunnetuksi loma- ja kylpyläkaupunkina. Soittokunta esiintyi neljänä päivänä viidesti mm. Terviksen kylpylän kulttuurisalissa ja klubilla tansseissa. Konsertin jälkeen kuului ”hyvä Karkkila” -huutoja. Pärnun keskustassa pidettiin puistokonsertti Leninin patsaan betonijalalla. Patsasta siinä ei ollut enää vuosiin. Toinen ulkoilmakonsertti pidettiin rantapaviljongilla. Kuulijoina oli myös ystäviä Türistä, Karkkilan kummikunta-kaupungista. Pärnun jälkeen soittokunta matkusti Seliin lähelle Raplaa Keski-Virossa. Selillä oli kuulijoina veteraaneja veljespataljoona 200:sta. Monet veteraanit pyyhkivät silmäkulmiaan soittokunnan soitettua virolaiseen kansanmelodiaan perustuvan elegian ”Haavoitettu kotka”.

Karkkilan Soittokunnan 85-vuotisjuhlakonsertti pidettiin 17.11.1996 Karkkila-salissa. Solistina esiintyi tunnettu trumpettitaiteilija Ossi Runne soittaen Granada tangon ja Minä laulan sun iltasi tähtiin -esityksissä. Ossi Runne sai yleisön mukaansa herkällä flyygelitorven soitolla. Hänessä yhdistyi muusikkous, charmi ja elämäkokemus. Hänen instrumenttinsa lauloi, tunnelmoi, tanssi, nyyhki, leperteli ja ikävöi paikallisen lehden kirjoituksen mukaan. 1990-luvulla alkoi Karkkilan ja sen lähikuntien, Vihdin, Lopen ja Nummi-Pusulan musiikillinen yhteistoiminta. Raimo Heino Karkkilasta esitti ajatuksen neljän soittokunnan ja mieskuorojen yhteisistä konserteista. Vihtiä edusti Nummelan soittokunta. Karkkilassa pidettiin 17.8.1997 yhteiskonsertti Fagerkullan museoalueella, jossa esiintyivät Nummelan soittokunta johtajana Ilkka Laakso, Vihdin miehet, johtajana Osmo Tuppurainen, Lopen puhalinorkesteri johtajana Lucas Echkaet, Lopen mieslaulajat, johtajana Kalle Ainola, Nummen soittokunta, johtajana Osmo Isojärvi, Nummi-Pusulan mieslaulajat, johtajana Kaija Eerola,

Karkkilan ty:n soittokunta, johtajana Eino Oksanen ja Karkkilan työväen mieskuoro, johtajana Heikki Valpola. Soittokunnat ja kuorot esittivät kukin oman ohjelmistonsa, ja sen lisäksi oli yhteisesityksiä. Näitä neljän kunnan yhteiskonsertteja on pidetty säännöllisesti 1990-luvulta saakka vuorotellen kaikilla mainituilla paikkakunnilla.

Karkkilan Työväenyhdistyksen sittemmin Karkkilan soittokunta on ollut keskeinen musiikkivoima paikkakunnalla kuorojen ohella. Niinpä juhla kuin juhla, siellä soittaa soittokunta. Karkkilan yrittäjät vietti 60-vuotisjuhlaa 1999. Niinpä tässäkin juhlassa soittokunnalla oli oma osansa alussa, keskellä ja lopuksi.

2000-luku

Soittokunta itsenäistyy omaksi yhdistykseksi vuonna 2000.

Kesällä 2000 oli jälleen vuorossa Suvi-illan soitto Karkkilan kirkossa. Ohjelmistossa oli mm. Heikki Klemetin Hengellinen soitto Kuortaneella, Heino Kasken Prelude Ges-duuri, W.A. Mozartin Ave verum corpus sekä Händelin, Haydnin, Bachin ja T. Kuusiston sävellyksiä.

Vanha Karkkilan työväenyhdistyksen soittokunta -nimi sai vaihtua vuonna 2000 Karkkilan soittokunnaksi. Soittokunta oli melkein alusta alkaen esiintynyt itsenäisesti, mistä johtuen emoyhdistyksen ja soittokunnan välillä oli aluksi kahnauksia. Vähitellen soittokunnan rooli tuli yhä itsenäisemmäksi, eikä juuri kukaan kokenut soittokuntaa poliittiseksi. Verotuskysymys sai lopuksi soittokunnan virallisesti itsenäistymään, sillä verotoimiston siirryttyä Karkkilasta Lohjalle oli joskus vaikea saada verovirkailijat uskomaan, ettei soittokunnan saamasta esiintymispalkkiosta oteta veroa, koska soittokunta oli yleishyödyllinen yhdistys eikä kaupallinen liikeyritys. Niinpä soittokunta rekisteröityi omaksi yhdistykseksi. Nyt jokainen rahastonhoitaja tai verovirkailija pystyi näkemään, ettei kysymyksessä ollut kaupallinen yritys vaan yleishyödyllinen ja harrastuspohjainen soittokunta.

Karkkilan soittokunnan 90-vuotiskonsertti pidettiin 28.10.2001 Karkkila-salissa. Johtajana toimi Eino Oksanen. Ohjelmisto käsitti tällä kertaa mm. soittokunnan entisen johtajan, Jukka Rajalan, esittä-

män trumpettisoolon J. B. Arbanin sävellyksessä Venetsian karnevaalit, A. Dvorakin Slaavilaisia tansseja, A. Järnefeltin Kehtolaulun, E. de Crutis´n Palaja Sorrentoon, solistina Riikka Matala ja S. Sihvon Syysillan tuuli. Jukka Rajalasta tuli trumpettia soittaen musiikin maisteri 1997. Hän aloitti musiikkiopinnotsa Valio Virran johdolla soittokunnassa ja meni sitten Karkkilan musiikkiopistoon. Lukion jälkeen hän pääsi Turun laivaston soittokuntaan, josta jatkoi Turun konservatorioon, josta hän valmistui 1992 trumpetinsoiton opettajaksi. Kun sekään ei riittänyt, hän pääsi Sibeliuksen Akatemiaan, josta valmistui musiikin maisteriksi. Soittokunnan ikärakenne oli 2001 laaja, sillä 90-vuotiskonsertin solisti Riikka Matala oli vasta 14-vuoti-

as, kun taas soittokunnan nestori Helmer Vehmanen oli jo täyttänyt seitsemänkymmentä vuotta. Soittokunnassa oli runsaasti kokeneita soittajia. Viisitoista soittajaa oli ollut mukana yli 10 vuotta, Kari Virta oli soittanut vuoteen 2001 mennessä 48 vuotta, Kari Laine 40 vuotta, Helmer Vehmanen 38 vuotta, Ilkka Lehtonen 38 vuotta, Veli-Matti Virta 38 vuotta, Antti Vikström 36 vuotta, Matti Järvi 36 vuotta, Esko Sarkanen 31 vuotta, Raimo Saario 28 vuotta, Kari Takala 28 vuotta, Reino Vepsäläinen 28 vuotta, Sanna Peromaa 14 vuotta, Eino Oksanen 11 vuotta, Paula Matala 10 vuotta ja Eeva Tuomola 10 vuotta. Onni Numminen oli soittanut tasan 50 vuotta lopettaen vuonna 1997. Seppo Kuosmanen oli soittanut 46 vuotta lopettaen vuonna 2000 ja



Fritjof Suominen 43 vuotta lopettaen vuonna 1983. Raimo Heino soitti yhteensä 40 vuotta lopettaen vuonna 1999.

90-vuotisjuhlan jälkeen soittokunta valmistautui matkalle yhteispohjoismaiseen konserttiin Norjan Tromsöhön yhdessä naiskuoron kanssa keväällä 2002. Kun Karkkilan musiikkielämä oli oikeastaan alkanut vapaapalokunnan soittokunnasta, oli luontevaa, että Karkkilan soittokunta esiintyi Haaviston vapaapalokunnan 70-vuotisjuhlassa 2003. Paitsi naapurikuntien soittokuntia, Karkkilan soittokunnalla on ollut yhteistoimintaa Helsingin ja Dragsfjärdin soittokuntien lisäksi myös Hyvinkään soittokunnan kanssa. Hyvinkääläisten kanssa pidettiin yhteiskonsertti marraskuussa 2003 Karkkilassa. Eino Oksanen ja Eino ”Einari” Takalo-Eskola olivat soittokuntien johtajina. Ohjelmisto oli kansaan menevä. Siihen sisältyi mm. Ack Värmeland solistina Teppo Viljanen alttotorvella, Palaja Sorarentoon (Ernesto de

Curtis) solistina Riikka Matala sopraanosaksofoni, Glen Millerin Kuutamosenadi solistina Veli-Matti Virta klarinetti sekä The Typewriter (Leroy Andersson) solistina Teppo Viljanen kirjoituskoneella. Loppumarssina oli Radetsky marssi. Muutaman vuoden hiljaiselon jälkeen Türin ystävyyskaupungin puhallinorkesteri Löynä Järvamaan Puhkpill Orkester teki ensiesiintymisensä Karkkilassa maaliskuussa vuonna 2005. 38-jäsenisestä orkesterista puolet oli alle 15-vuotiaita. Talvella vuonna 2005 soittokunta

otti yhteyttä 34-vuotiaaseen Teppo Viljaseen Nummelaan ja pyysi häntä uudeksi soittokunnan johtajaksi. Hän suostuikin uudeksi johtajaksi. Teppo Viljanen soitti bassopasuunaa Radion sinfoniaorkesterissa, sekä Nummelan soittokunnassa pasuunan lisäksi tuubaa. Hänet valittiin ”vuoden vaskipuhaltajaksi” vuonna 2000. Eino Oksanen jatkoi Reserviläissoittokunnan johtajana Lohjalla. Teppo Viljanen teki debyyttinsä Karkkilan työväenopiston 80-vuotisjuhlassa huhtikuussa 2005, ja vapumarssi oli seuraavana ohjelmassa. Sen jälkeen oli vuorossa soittokunnan matka Türiin Viroon ja sieltä

tärkeä osa ohjelmistoa, esimerkiksi Speak softly love. Sinitakkien marssi, Aallokko kutsuu, Leila ja Hautalan Arvin jenka edustivat suomalaisia elokuvia. Ennio Morricone sävelmät toivat mieleen lätkkarielokuvat. Neljän kunnan soittokuntien ja kuorojen konsertti pidettiin Karkkilassa Tuorilan koululla marraskuussa 2005 ja Karkkila-salissa 2009. Tuorilan konsertissa oli ohjelmassa mm. Heikki Valpolan Raudan laulu, jonka esittivät kaikki soittokunnat ja kuorot yhdessä. Nyt oli yhdeksäs kerta, jolloin neljän kunnan yhteinen musiikkitapahtuma järjestettiin. Konsertti päättyi tanssiaisiin. Vuon-

na 2009 Karkkilan, Nummelan, Lopen ja Nummen soittokuntien lisäksi konsertissa esiintyivät Karkkilan työväen mieskuoro Anja Virtasen johtamana ja Lopen mieslaulajat Petri Lindbergin johdolla. Nummelan soittokunnan johtaja Ilkka Laakso johti konsertin ensimmäisen sävellyksen Ballroom Memories. Lopen puhallin-



75-vuotiskonsertti 1986 Työväentalossa.

Eturivi vas. Seppo Kuosmanen, Raimo Heino, Jukka Rajala, Valio Virta, Taina Karivieri, Ilkka Lehtonen, Veli-Matti Virta.

Takarivi vas. Esko Sarkanen, Jyri Ansamäki, Kari Laine, Onni Numminen, Raimo Saario, Pentti Salonen, Matti Järvi, Kari Takala, Keijo Suihkonen, Helmer Vehmanen, Kari Virta, Esko Takala

palattua Karkkilan puistokonsertti. Viljanen oli soittanut jo yksitoista-vuotiaana kolmessa soittokunnassa. Hän oli opiskellut Kotkan seudun musiikkiopistossa ja Sibelius-Akatemiassa. Karkkilan ja Hyvinkään soittokunnat yhdistivät voimansa elokuvamusii-kissa keväällä 2006. Teppo Viljasen ja Eino ”Einari” Takalo-Eskolan johdolla. Kwai-joen silta-elokuvan sävelmä kuultiin osittain vihellettyinä. James Bond- ja Indiana Jones -elokuvien seikkailut esitettiin nyt sävelinä. Nino Rotan sävelmät olivat

orkesterin johtaja Anita Lehto johti oman sävellyksensä Prinsessa ja puoli valtakuntaa, joka on satu puhallinorkesterille fanfaareineen ja juhlamarssineen. Nummen soittokunnan johtaja, Oiva Isojärvi oli juuri jäänyt eläkkeelle Radion sinfoniaorkesterin pasunistin virasta ja johti Reino Helismaan säveltämän balladin Rakovalkealla. Karkkilan soittokunta ja sen entinen johtaja Teppo Viljanen tuubasolistina esittivät A. Catozzin Beelzebub-sävelmän. Anja Virtasen johtama Karkkila työväen mieskuoro lauloi Bertil Lind-

sjön Laulajan tervehdyksen. Enfico Toesellin Serenade sentimentale oli orkestereiden yhteiskappale, jossa alttosaksofonisoolon esitti Nummelan soittokunnan Seppo Karhemia. Markku Johanssonin sovitus traditionaaliseen sävelmään Savitaipale reggae eli Savitaipaleen polkka päätti konsertin. Kalle Turunen, Karkkilan soittokunnan uusi johtaja, esiintyi siinä solistina.

Karkkilan, Hyvinkään ja Nummelan soittokunnat pitivät yhteiskonsertin huhtikuussa 2009 Karkkila-salissa. Konsertin ohjelmisto oli koottu kaikkien soittokuntien ehdotusten pohjalta, ja sen punaisena lankana olivat keväisen rakkauden tunnelmat. Konsertin juonsi Hyvinkään soittokunnan kapellimestari Minna Kurki. Soittokuntia johtivat hänen lisäkseen Nummelan soittokunnan johtaja Ilkka Laakso ja Karkkilan soittokunnan johtaja Kalle Turunen.

Puhallinmusiikki kaipaa elvytystä Kitaramusiikin vallattua nuorison 1900-luvun loppupuolella, puhaltimien suosio nuorten keskuudessa laimeni. Karkkilassa yritettiin perustaa nuorisosoittokuntaa 1900-luvun lopulla, mutta siinä ei onnistuttu. Tosin soittokuntaan saatiin muutamia nuoria, enimmäkseen tyttöjä. Pojat eivät olleet kiinnostuneita, vaikka ilmaiseksi olisi ollut tarjolla

kiiltävä trumpetti ja opetus. Vaikka soittokuntaa kysytään juhliin, ja se pitää hyviä konsertteja, yleisöä voisi olla niissä enemmänkin. Esimerkiksi kuorojen konsertit vetävät enemmän yleisöä kuin soittokunnan tilaisuudet. Onko kysymys laulun ylivoimaisuudesta instrumentaalimusiikkiin nähden, tilaisuuksien mainonnasta vai niiden ohjelmistosta, on vaikea sanoa. Ehkä soittokunnan ohjelmisto on ollut asteen verran klassisempaa ja vähän sivussa iskelmälinjasta, ja tämä verottaa sellaisia kuulijoita, jotka ovat enemmän viihdelinjalla. Soittokunta on sadan vuoden ajan ollut Karkkilan kulttuurielämän keskeinen tekijä ja vaikuttaja. Se syntyi työväenliikkeen yhtenä osana ajankohtana, jolloin suomalainen yhteiskunta jakautui porvarilliseen ja työväen Suomeen. Ajan myötä kahtiajako on hävynyt ja siksi soittokunta on nykyään Karkkilan soittokunta. Soittokuntaa kysytään kaikkiin merkittäviin Karkkilassa järjestettäviin juhliin ja muihin tilaisuuksiin. Sen ohjelmisto on muuttanut paljon sadan vuoden aikana, ja nykyään ohjelmistossa on klassisen musiikin ohella paljon myös viihde- ja tanssimusiikkia. Soittokunta on tarjonnut sadan vuoden ajan nuorille hienon mahdollisuuden musiikin maailmaan harjoitusten ja esiinty-

misten kautta. Musiikin harrastus on ollut monelle soittajalle virkistävä vastapaino raskaalle työlle.

Harjoitustilastoja

Kun katsomme tilastoja Karkkilan soittokunnan esiintymisistä vuodesta 1970 vuoteen 2010, huomaamme, että 1970-luvulla esiintymisiä oli noin 15-20 vuosittain. 1980-luvulla niitä oli enemmän, noin 20. 1990-luvulla esiintymisten luku kasvoi, ollen vuonna 1995 korkeimmillaan 35. 2000-luvulla on menty alaspäin 16:sta 9:ään esiintymiseen per vuosi. Kolmena viime vuotena esiintymisten luku on ollut vain yhdeksän. Myös soittokunnan harjoituskerrat ovat vähentyneet. Kun vuonna 1970 niitä oli melkein yhtä paljon kuin on viikkoja vuodessa eli 51 kertaa, ja 1980-luvun alussa harjoituksia pidettiin jopa 62 vuodessa. Siitä on vähitellen menty alaspäin ja 2000-luvulla harjoituskertoja on ollut enää 35-45 vuodessa. Harjoitukset pidetään samassa talossa missä soittokunta on harjoitellut talon perustamisesta 1935 lähtien, Karkkilan Työväentalossa. Sitä ennen työväentalon ollessa muussa käytössä harjoitukset pidettiin Huhdintien koululla.

80-vuotiskonsertti 1991 Karkkilasali

Eturivi vas. Katja Laaksonen, Eugen Stenman, Sanna Peromaa, Veli-Matti Virta, kapellimestari Eino Oksanen, Pia Virta, Tapio Saarenpää, Minna Malmström, Ilkka Lehtonen.

Toinen rivi vas. Kari Takala, Kari Virta, Raimo Saario, Vesa Hellgren, Onni Numminen, Maarit Tyrjy.

Kolmas rivi vas. Raimo Heino, Eeva Tuomola, Antti Vikström, Jari Haakala, Mika Nylander, Pekka Lyytinen, Seppo Kuosmanen, Esko Sarkanen, Ville Fägelberg.

Kolmas rivi vas. Petri Junna, Raimo Silander, Matti Järvi, Kari Laine, Pertti Gebhard, Helmer Vehmanen, Heimo Tuomola, Reino Vepsäläinen, Matti Ounila, Markus Oksanen.



Karkkilan soittokunnan johtajat

Sotien jälkeiset johtajat
Harri Lenno 1945-1953, Veikko Virta
1954-1969. Valio Virta oli johtajana
kolmeen kertaan aloittaen 1970. Hän
luopui johtajan tehtävästä 1973 ja
hänen seuraajakseen tuli Arto Taranto
vuoteen 1975 saakka, jolloin työtä
jatkoivat Veli Niemelä vuoteen 1977.
Valio Virta tuli uudelleen johtajaksi
1977 ja oli tässä tehtävässä vuoteen
1983 ja jatkoi jälleen vuodesta
1985 kuolemaansa 1989 asti. Hän
kuoli kesken soittokunnan soiton
Karkkilan työväentalolla. Tunnettu
musiikkimies Heikki Valpola johti
soittokuntaa 1983-1984. Häntä seurasi
Jukka Rajala 1989-1990. Eino
Oksanen oli pitkään johtajana, 1990-
2005, Teppo Viljanen 2005-2008.
Nykyinen johtaja on Kalle Turunen
2008 -.



Soittokunnan kaikki johtajat eli kapellimestarit

Kalle Andersson 1913-14
Kaarlo Forssell 1914
Emil Aho 1915
Eemeli Himmelroos 1916
Sulo Silván 1917-22
Hannes Mäkinen 1928
Artturi Nygrén 1928-39
Harry Lento 1945-53
Veikko Virta 1954-69
Valio Virta 1970-73, 1977-83,
1985-89

Arto Taranto 1974-75
Veli Niemelä 1975-77
Heikki Valpola 1983-84
Jukka Rajala 1989-90
Eino Oksanen 1990-2005
Teppo Viljanen 2005-08
Kalle Turunen 2008-

(Kalle Turunen,
yläpuolella kuvassa vasemmalla)

85-vuotiskonsertti 1996 Karkkilasalilla

Eturivi vas. Sanna Peromaa, Ida Wiik, Saara Matala, Veli-Matti Virta, Eino Oksanen, Ilkka Lehtonen, Anne Puisto, Anna Matala.

Toinen rivi vas. Riikka Matala, Antti Vikström, Raimo Saario, Kari Takala, Paula Matala, Kari Virta, Vesa Hellgren, Antti Koski.

Kolmas rivi vas. Uolevi Viita, Antero Koivisto, Kalle Turunen, Esko Sarkanen, Jukka Rajala, Mika Nylander, Eeva Tuomola, Kari Laine, Ensio Nyman, Matti Järvi. Takana vas. Reino Vepsäläinen, Helmer Vehmanen, Jorma Salmela.



2000-luvulla soittokunnassa ovat soittaneet:

Järvi Matti, pasuuna 1965-
Koivisto Antero, trumpetti 2003-
2008
Laine Kari, pasuuna 1961-
Lehikoinen Tomi, trumpetti 2008-
Lehtonen Ilkka, klarinetti ja lyömä-
soittimet 1963-
Malmström (ent. Apell) Minna, kla-
rinetti 1987-1991 ja 2005-2006
Matala Paula, alttosaksofoni 1991-
2008
Matala Riikka, saksofonit 2000-2006
Matala Saara, klarinetti 1997-2008
Mattila Pertti, saksofonit 1983 ja
2003-2010
O'Leary Päivi, baryton 2005-
Peromaa Sanna, huilu 1987-
Puisto (ent. Peromaa) Anne, klarinetti
1994-
Ronimus Pasi, pasuuna 2006-
Ronimus Tuija, tuuba 2006
Saario Raimo, oboe ja tenorisaksofoni
1972-
Sarkanen Esko, trumpetti 1969-1973
ja 1984-
Suonoja Kyösti, saksofonit 1955-1959,
1979-1980 ja 2005-
Takala Kari, saksofoni 1966-
Tuomola Eeva, tenori 1991-
Tuomola Heimo, tuuba 2002-2008
Turunen Kalle, trumpetti ja kapelli-
mestari 1999-
Vehmanen Helmer, tuuba 1953-1958,
1979-2005
Vikström Antti, tenorisaksofoni ja
klarinetti 1968-
Viljanen Teppo, kapellimestari 2005-
2008
Virta Kari, huilu ja alttosaksofoni
1953-
Virta Veli-Matti, klarinetti 1963-
Wiik Ida, huilu 1995-2007, 2010-

Veteraanisoittajia ovat mm. Raimo
Heino 1957-1999, Seppo Kuosmanen
1954-2000, Onni Numminen 1945-
1997, Veikko Saarinen 1950-56 ja
1982-83, Helmer Vehmanen, 1953-
1958, 1979-2005.

Kyösti Suonoja



Markkinatunnelmia!

Kotiseutumarkkinoista on kulunut vasta lyhyen aikaa, mutta ensi vuoden markkinat ovat jo työn alla. Markkinoista saadun palautekyselyn pohjalta on jo tehty suunnitelmia seuraavalle vuodelle.

Olin järjestämässä markkinoita jo neljättä syksyä, mutta ensimmäistä kertaa Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen tapahtumana. Itselleni jäi markkinoista hyvä fiilis ja pidän onnistuneena päätöksenä Vihreiden Markkinoiden siirtämistä Karkkilan Kotiseutuyhdistykselle. Vuosi vuodelta tapahtumaa on kehitetty pitkäjänteisesti ja yhä edelleen tapahtumaa kehitetään eteenpäin. Oli hienoa huomata, miten Karkkilan Kotiseutuyhdistykseltä löytyi sama into ja näkemys päämäärästä, millaiseksi tapahtumaksi Kotiseutumarkkinat tahdotaan kehittää. Kestävä kehitys ja yhteisöllisyys tulevat myös jatkossa olemaan pohja jonka ympärille tapahtumaa tehdään.

Yhteishenki tapahtuman järjestäjien kesken säilyi vielä markkinoiden yli, sillä yhdessä tekeminen oli mukavaa. Minulle on vuosien saatossa useat markkinamyymyjät jo tulleet tutuiksi, mutta nyt myös ainakin Mitrusen Henna sai huomata, miten ihanaa porukkaa markkinoilla on myymässä. Tapahtuman järjestäjät ja myymäjät ovatkin keskenään yhtä suurta ”markkinaperhettä”.

Syksyisten markkinoiden jälkeen useat myymäjät pyysivät jo alustavasti varaamaan heille saman myyntipaikan ensi vuodelle. Luottavaisin mielin voikin suunnitella viidensii markkinoita, kun tietää myyjien olleen tyytyväisiä järjestykseen. On silti aina melkoista tasapainoilua suunnitella markkinoiden tarjontaa. Yleisölle pitää olla monipuolisesti kaikkea, mutta liian montaa kilpailevaa yrittäjää ei voi ottaa kilpailemaan keskenään samoista asiakkaista, sillä myös myymäjät on pidettävä tyytyväisinä, jotta he motivoituvat tulemaan uudelleen.

Heti tammikuussa taas varataan Karkkilan tori, suunnitellaan mainokset ja varataan mainospaikat. Myös myymäjille lähtee ennakkotieto markkinapäivästä, jotta he osaavat sen varata vuosikalenteriinsa. Siitä sitten käynnistyy taas uusi markkinavuosi.

Kiitos kaikille kuluneesta markkinavuodesta. Markkinoilla taas tavataan!

Anu Frosterus





Karkkilan sairaala,
kuva Allan Riikonen

Pikkupala

Sauli Niinistö presidentin
vaali kierroksellaan Karkkilan
Seuratalo Pohjanpirtillä.
Saadaankohan kaikki muutkin
presidentinvaaliehdokkaat
käymään Karkkilassa.



Kivinen käy.

Kivinen käy Karkkilassa.
Sataa. Paistaa.
Kansa kohisee.

Varovasti tulee Kivinen.
Katselee. Kuuntelee.
Jo jäädäpysähtyy.

Kivinen joutuu ajamaan.
Autossa on ongelmia.
Tulee kolari.

Kivinen kiertää Italiaa.
Miettii. Pohdiskelee.
Eroaa kirkosta.

Äitihahmo on Kivinen.
Rakastaa. Tuntee vastuuta.
Pistää piikillä.

Viisi vuotta kestää Kivinen,
vaimo, äiti, lääkäri.
Hellämielinen.

Hitaasti kääntyy Kivinen,
ikään kuin varkain.
Nousee. Lähtee.

Kivinen lähtee Karkkilasta.
On puolipilvistä.
On hiljaista.

Timo Vasama

Karkkila 14.7.89



Itkuvirsi Hannele Coleksen lähdettyä

Mikä on nyt meidän
lähi-lääkäröisellämme?
Joko tuli vilun-ikäväinen viki-
vierahille vesille?

Millä nyt lohdutteleet vaki-
vaivaisia, vähäisiä väkiämme
tulevaisessa
tuki-turvattomuudessa,
kun lähtee lämpö-lääkäröinen,
Hannele Halavainen.

Ei näy enää aamuisin ani-
varahin, ei iltaisin iki-myöhäisin
kulkemassa Karkkilan kauneilla
kankahaisilla.

Mikä vei meiltä lempeän
tuulen-lauhaisen iki-ihmisen?
Kelle kaaritat tulen-palavaisia,
tuskaisia peri-painajaisiasi?
Ei löydy ikäväiselle saatteeksi
sointuista säveltä
lopun lohdutukseen.

Ethän lie vielä vaivainen
vaimo-kuluinen,
vaikka taakkoa raahoatkin
verkkaasti kyynelöiden.
Jäät kaunehoisilla karpalokan-
kahaisilla eloksi
ja kaihoksi kammitsetuksi
hengeksi heläjämään.

Näitä mesisiä autuasoloja
jäämme keralla kukittelemaan,
koska korkealle taivas-sineen
nousee hiljainen huokaus.

Timo Vasama

Karkkilassa 11.8.89

*Kiitokset
Mariannelle ja Jyrkille*

Mielenkiintoisesta kotiseuturetkestä Lopelle, käykääpä muutkin!



Aivan Karkkilan ja Lopen rajan tuntumasta Lopen Hunsalasta löytyy tämä ajan sammaloima, luontoa myötäilevä, vaatimaton, mutta kaunis muistomerkki. Se sijaitsee lähellä Hunsalanjoen mutkaa. Sinne pääsee muun muassa Pilpalaan menevän tien oikealle kääntyvän Kiramontien kautta. Lähellä kulkee vanha ratapohja ja tielle opastaulun kohdille voi parkkeerata auton tai polkupyörän. Sitten vain opastaulun ohi kohti joenrantaa.

Alue on kaunis ja vedenvirtausta pääsee ihastelemaan aivan rantaan. Maasto on helppo kulkuista eikä matka ole pitkä. Sopii siis kohteeksi myös kaikille, joille liikkuminen on hankalampaa. Muistomerkki jää pusikkoon oikealle. Ei muuta kuin eväät mukaan ja katsastamaan muistomerkkiä omin silmin ja nauttimaan kauniista luonnosta!



t. Henna



VÄHEMMÄN TUNNETTU MUISTOMERKKI

Elokuisella vadelmaretkellä kulkeuduimme Hunsalanjoen Vastinkosken maastoon. Siellä vastaamme tuli kasvillisuuden seassa jököttävä muhkea kivi, päällä kyltti ”Kansalaissodan muistomerkki”. Tarkeemmin tutkiessamme sammaleisen kiven pinnasta alkoi erottua tekstiä. Tämä vei meidät mieleikintoiselle retkelle alueen vähemmän tunnettuun historiaan ...

Kansalaissodan aikainen Riihimäen sotavankileiri oli maan viidenneksi suurin. Se merkitsi käytännössä myös sitä, että paljon tarpeellista työvoimaa oli vangittuna ja monet työt uhkasivat jäädä tekemättä. Niinpä lievemman tuomion saaneita tai tuomiota odottavia varten perustettiin työsiirtoloita. Niistä Lopella tunnetuimpia olivat H.G.Paloheimon työsiirtolat Santamäen, Kormun ja Mattilan kartanoissa vuosina 1918-1921. Mutta paikkakunnalla oli useita muitakin yksityisiä työnantajia, jotka käyttivät vankityövoimaa. Työsiirtolat olivat vangin kannalta parempia vaihtoehtoja, sillä niihin päässeillä oli yleensä hieman siedettävämmät olot ja parempi ravinto. Työsiirtolat olivat yleensä toiminnassa kevästä syksyyn. Sama vanki saattoi työsiirtolajaksonsa aikana tehdä hyvinkin monenlaisia töitä; usein kuitenkin maanviljelys- ja rakennustöitä.

1919-1920 - mahdollisesti jo 1918 alkaen - Lopen Hunsalassa, Portaankorvan tilan maalla oli piikkilangoiin ympäröity työsiirtola parakkeineen, jossa vangit asuivat. Se sijaitsi Vastinkosken lähellä Portaankorvan puolella eli joen toisella puolella kuin kivi, nykyisen Portaankorvan isännän Pekka Salmelan mailla.

Vangit perkasivat sekä Vastinkoskea että Karkkilan puolella olevaa Suomelankoskea, mikä silloisin työmenetelmin on ollut työlästä puuhaa. Tiettävästi tärkein syy perkaamiseen olivat keväiset tulvat, jotka tulivat mm. Seppälän ja Talolan pelloille.

Myöhemmin kosken perkaus tuli hyödyttämään myös lisääntyneitä tukinuittoa, erityisesti kun Lohjan paperitehdas tarvitsi paljon raaka-ainetta. Koskien perkuista jäi vuosikymmeniksi valtavat kivikasat joen rannalle. Yhteen muhkeaan kiveen, ilmeisestikin vangit itse, olivat kaivertaneet tekstin: ”w. Muisto” ja sen alle ”v.1919”. Seuraavan vuoden loppukesällä Hunsalan työsiirtolan toiminta lienee ollut loppupuolella ja vartiointi melko vapaata, sillä pelkästään elokuussa 1920 työsiirtolasta karkasi 6 vankia.

Salmelan suku vaali muistomerkkiä ja kun Virtavesien hoitoyhdistys alkoi ennallistaa Hunsalajoen koskia 1987 perhokalastuksen tarpeisiin, kivi osoitettiin hoitoyhdistyksen väelle. Vielä syksyn 2004 Vastinkosken hoitotalkoissa kansalaissodan muistokiven ympäristöä raivattiin ja itse kivi sai ympärilleen aidan. Näiltä ajoilta lienee peräisin myös Rauli Salmelan kiinnittämä muistolaatta.

Vanha, kesäisellä vadelmaretkellä löytynyt kivi kertoi meille vaimoni Mariannen kanssa osan tarinastaan. Riihimäen sotavankileirin-pakkotyölaitoksen arkisto kertoisi kenties lisää. Mutta ehkä joku kotiseututietoinen voisi jo nyt jatkaa tarinaa...

Jyrki Ihatsu

Rauli Salmelan haastattelu 2011 (Marika Tudeerin hallussa)

Marko Toppi: H.G.Paloheimo Oy:n työsiirtolat Santamäen, Kormun ja Mattilan kartanoissa vuosina 1918- 1921, Pro gradu-työ 1998.

Paavolainen, Jaakko: Vankileirit Suomessa 1918. Helsinki 1971.

Kolmen kylän kirja. Elämää Hunsalan, Pilpalan ja Tevännön kylissä menneistä ajoista nykypäivään. (toim.Salli Suorsa) 2005.

<http://www.virtavesi.com/vanhatsivut/vastink.htm#historiaa>

<http://www.virtavesi.com/vanhatsivut/vastink/talkoo4.htm>

Arvoisat rouva ja herra Nousiainen eli Helga ja Aarne sekä kutsuvieraat läheltä ja kaukaa!

On suuri kunnia olla täällä tänään pitämässä juhlapuhetta ystäväni taidemaalari Aarne Nousiaisen taidenäyttelyn avajaisissa.

Juhlapuhe Aarne Nousiaisen Taidenäyttelyn avajaisista Galleria Bremerissä

Näyttely on ainutkertainen, saamme nähdä mm. menneitä näkymiä sekä kappaleita jo kadonneesta kulttuurimiljööstämme, kuin myös tuttuja maisemia paikkakunnaltamme sekä hienoja muotokuvia erilaisista mielenkiintoisista henkilöistä.

Olen iloinen, siitä hitusesta innostusta, avusta ja kannustuksesta, jotka ovat edesauttaneet mestariamme ryhtymään näinkin vaativaan koitokseen, kuten varmasti kaikki asiaan tavalla tai toisella punoutuneet. Ikää on kuitenkin kertynyt Aarnelle jo kunnioitettavat 87 vuotta! Vaikka eipä uskoisi, kun olen nähnyt, millä tarmolla hän on valmistellut näyttelyään useiden kuukausien ajan. Hän on maalannut uutta, viimeistellyt vanhempia ja keskeneräisiä taulujaan tai hänen mielestään korjauksia vaativia, kehystämällä tauluja tai suunnittelemalla näyttelytaulujen asetelmia ja vihdoinkin maanantaina ripustamassa niitä täällä. Kaiken pitää olla ”tiptop”, puolitien asiat eivät ole Aarnen juttu! Sen me voimme tänään yhdessä todeta.

Hienoa on myöskin Karkkilan kaupungin mukaantulo näyttelyn järjestämisessä. Se tarkoittanee sitä, että Aarnen työn arvostus on kohdillaan. Mikä hienointa, silloin kun taiteilija on vielä itse keskuudessamme. Ei muistonäyttelynä, joskus vuosien päästä. Toki sekin olisi parempi kuin ei mitään, mutta hyvä näin!

Aarne on maalannut huomattavan määrän tauluja vuosien varrella kohteista, jotka ovat häntä kiinnostaneet muiden tilaustöidensä ohella, mutta taiteellisen puolen lisäksi Aarne on tietenkin myös paljon muuta. Numeroiden valossa lyhyen ystävytemme aikana olen hänen elämästään saanut hyvällä syyllä udella paljonkin. Kotiseututyön puolesta olen esitellyt hänet Kotiseutuyhdistyksen jäsenlehdessä n:o 21 ja suostuihan hän opiskelututkintoni puitteissa valokuvamalliksenikin. Kirjoitin ja kuvitin hänestä sekä Helgasta myös pienen dokumentin.

Täällä on läsnä taidemaalarin muusa, ihana Helga rouva, suuri ja komea joukko perheenjäseniä ja tuttavita vuosien takaa, mutta kerrataan silti tiivistetysti hiukan, miten tähän hetkeen on päästy. Aarne voi sitten oikoa jälkikäteen, jos tiedoissani ja näkemyksessäni on suuresti korjattavaa.

Aarne maalasi elämänsä kirkkain ja vahvoin värein, jota myös elämän valon ja varjojen vaihtelut lopputuloksessa sävyttävät.

Aarne harjoitteli synnyinseudullaan entisessä Säämingin kunnassa, nykyisessä Savonlinnassa jo 1930-luvulla ahkerasti piirustusta, kun vain paperia sai käsiinsä. Jo pienenä poikana oli myös halu lähteä etelän suuntaan siipien kantavuutta kokeilemaan, kuten sitten tapahtuikin. Ensimmäinen armeija-aika Santa-haminassa ja sitten työpaikka oli tiedossa Högforsin tehtailla. Matka toi Nyhkäläntien kautta Ul. Pyhäjärvelle, nykyiseen Karkkilaan vuonna 1951. Nyhkäläntien maisemat mansettikat-toisine taloineen sekä Ruuhijärven jylhät näkymät viehättivät, ne Aarne ikuistikin ensimmäisiin maalauksiinsa täällä. Närön sillan tienoot, koskipuistojen maisemat mm. ihastuttivat ja inspiroivat häntä jo silloin, ne saivat hanet myös aloittamaan



maalaamisen öljyvärein. Tutuksi tuli nk. Kepsun taiteilijakerho ja löytyipä yhteinen sävel Vaskijärven kylän kuulun taiteilijan Ilmari Huitin kanssa.

Aarnen elämän kulkuun teki mutkan, tai hidasteen, kuitenkin ennen Karkkilaan saapumista Suomen joutuminen sotaan Venäjää vastaan. Hän on yksi 47 000 sotiemme jäljellä olevista veteraaneista, jotka mahdollistivat sen, että meillä suomalaisina, yhtenäisenä kansana, on mahdollisuus dokumentoida, kuvata, maalata ja kertoa omalla äidinkielellämme meille tärkeistä asioista. Kiitos myös siitä! Terveydellisistä syistä maalaaminen ei ollut mahdollista vuosiin sodan jälkeen, ennen kuin Aarne toipui keripukista, johon sairastui rintamalla. Sodan aiheuttamista henkisistä haasteista ja ruumiillisista vammoista huolimatta, Nousiainen osallistui sodan jälkeen maamme jälleenrakentamiseen rakennustyömiehenä Högforsin tehtaan kunnossapitoryhmässä, sekä itsenäisenä yrittäjänä, ennen kuin joutui terveydellisistä syistä jäämään eläkkeelle. Jälleen kerran piti pitää taukoa maalaamisesta. Rinnalla on kuitenkin jaksanut kulkea Helga vaimo ja viisi lasta on luotsattu kunnialla maailmalle. Aarne on myös omin käsin rakentanut kotinsa, kuinka ollakaan sinne Nyhkäläntielle, joka niin kodikkaalta näytti jo ensi hetkestä. Siellä hän asustaa Helga vaimonsa kanssa tänäkin päivänä.

Maalaaminen on ollut tärkeätä hänelle itselleen, mutta taulut ovat tuottaneet iloa myös monille muille ihmisille.

Aarne on saanut taiteen tekemisen lahjan. Silmät, jotka näkevät värit valoineen ja varjoineen sekä kädet, joilla toistaa ne kuviksi ja maalauksiksi. Tänään me saamme nauttia yhdessä kaikesta siitä. Voimme varmasti kaikki yhtyä tähän ja antaa raikuvat aplodit Aarnelle.

Onnittelut Aarne upeasta ja ainutlaatuisesta näyttelystä!

Henna Mitrunen Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja



Runoja

Syksyllä

Ruusupensaalla heinäsiirkka vetäytyi,
kun päivät viilenivät ja illat hämärtyi.

Siellä nuotit nippuun laitoi ja viulun koteloonsa
vaahteraisen lehden taittoi lämpimäksi peitoksensa.
Nyt viulu alla pään se siellä unelmoi,
taas koittaessa aika kesäsaan,
niin jälleen soitto soi.

Kun hiljallensa sataa lumien untuvaa,
niin siirkka piilossansa rauhassa olla saa.

Satu Ikäheimo



Pajulintu

Ystävänä pajulintu,
aina jaksat laulella,
eikö edes illan tullen
sua lainkaan palella?
Sateista on ollut paljon,
tuulikin niin puistanut.
Silti aamun aikaisena,
illan viimeisenä olen
sua kuunnellut.
Toivon, että onnistui
pesintäsi koivupuussa
lapset maailmalle kasvatit,
nyt ehkä jo suvestakin
nauttisit.

Satu Ikäheimo



Paikallislehtien satoa 50 vuoden takaa

Osa 2

Viisikymmentä vuotta sitten julkaistujen lehtien selaaminen on ollut erittäin antoisaa. Painovirhepaholainen on myös silloin tehnyt toimittajille tepposiaan, enkä niitä ole tietenkään tähän mitenkään korjannut.

Karkkilan Seutu 29.12.1961, artikkeli ”Pyhjärven seurakunta 100 vuotias”:

Pyhjärven seurakunta vietti satavuotisjuhlaa 17.12.1961. Seurakunta kuului kappelina Vihdin seurakuntaan vuoteen 1861, jolloin se määrättiin erotettavaksi omaksi kirkkoherrakunnaksi. Ensimmäinen kirkko seurakunnalle rakennettiin 1960 vaiheilla, todennäköisesti nykyisen kirkon lähelle pappilan puoleiselle sivulle. Ensimmäinen kirkko oli pieni ja vaatimaton. Siinä oli miesten puolella ensin kaksi lyhempää ja sitten kaksi pitempää penkkiä ja naisten puolella neljä lyhempää ja sitten kuusi pitempää penkkiä. Vuonna 1775 ruvettiin suunnittelemaan uutta kirkkoa 700 hengele. Kirkko valmistui 1781.

17.12 seurakunta sitten vietti juhlallisoin menoin satavuotisjuhlaansa. Kirkko oli kauniisti koristettu ja täyttyi seurakuntalaisista. Seurakunta laski seppeleet myöskin viiden edesmenneen seurakuntapalvelijan haudalle: rovastien Metsovaaran ja Varma-vooren, kanttoriurkurien Kukkolan ja Olinin sekä kirkkopalvelija Juho Laineen haudoille. Seurakunta sai myös runsaasti lahjoja mm. messukasukan, ehtoollisvälineet, kyntteliköt ym. Juhlaan oli kutsuttu entisiä seurakunnan työntekijöitä sekä kauppalan ja naapuriseurakuntien edustajia.

Karkkilan Seutu 29.12.1961, artikkeli ”Kauppalan 30. vuosikymmen päättyy”:

Vuonna 1932 perustettiin Karkkilan kauppala, jotenka se alkavana vuonna astuu neljännelle vuosikymmenelle. Kauppalalla on ollut alkuvaikeutensa niin kuin kaikilla vasta-alkavilla. Kolmekymmentä

vuotta sitten, kun kauppala eroitettiin Pyhjärven pitäjämästä, oli eletty vaikeata työttömyyskautta sekä lapualaisaika, jotka olivat tuoneet omat vaikeutensa alkavalle kauppalalle. Poliittiset myllyrykset olivat osaltaan sekoittaneet elämäntulkua, sillä kaikki eivät saaneet osallistua kauppalan asioihin sillä useat olivat oikeudettomassa asemassa, heiltä oli evätty jopa äänioikeuskin. Kun kauppalan asiat oli saatu jonkun verran järjestykseen alkoivat sotatoimet, jotka taas osaltaan vaikeuttivat asioiden hoitoa. Vasta vuoden 1945 jälkeen on päästy todenteollaan rakentamaan kauppala. Paljon on asioita järjestetty ja rakennettu ja jos, niin kuin on toivottavaa, että rauha maailmassa säilyy, olemme päässeet pitkän askeleen eteenpäin kun neljäs vuosikymmen päättyy.

Karkkilan Seutu 29.12.1961, osa artikkelista ”Uutta muoviteollisuuslalla”:

Tänään me tapaamme muovia kaikkialla. Eri nimisenä, eri muotoisena, erilaisen valmistusprosessin läpäässeenä, mutta sittenkin muovina. Muovi jopa kävelee meitä vastaan. Se on otettu jo jalkineteollisuudenkin käyttöön. Jokainen suomalainen voi tänään vetää jalkaansa suomalaiset muovisaappaat. Ja mikä parhainta, hänellä on silloin käytettävissään uusien ominaisuuksien saappaat, koska muovi ei ole vedenpitävien jalkineiden raaka-aineena suinkaan korvikkeen asemassa, vaan se on tuonut mukanaan toisilla materiaaleilla kerrassaan saavuttamattomia etuja.

Lahtelainen Sateenkaari Oy on kehittänyt tunnetuista perusraaka-aineista lähtien erikoismuoviseoksen, joka sekä

laboratoriotutkimusten että käytännön kokeiden perusteella on osoittautunut erinomaiseksi vedenpitävien jalkineiden raaka-aineeksi. Yhtiön osastoinisööri dipl.ins. Unto Nurmi on osallistunut vuosien 1960-61 vaihteessa markkinoille tulleen suomalaisen muovisaappaan kehittelytyöhön kiinteästi alkuvaiheista lähtien. Hän kertokoon, mitä uutta muovisaapas pystyy tarjoamaan.

- Jalkineiden ostaja kiinnittää ensimmäisenä huomionsa kestävyteen. Tämä on ymmärrettävä etenkin silloin, kun kysymyksessä ovat vedenpitävät saappaat. Niitähän käytetään yleensä olosuhteissa, jotka asettavat tavallistakin suuremmat vaatimukset. Tässä suhteessa täysmuovinen saapas, joka on valmistettu saumattomaksi yhdestä kappaleesta, osoittautui alusta lähtien erinomaiseksi. Raaka-aine on korkealuokkainen niin hyvin kulutuskestävyyden kuin mekaanisten lujuusarvojen sakin perusteella. Sitä voidaan venyttää noin kolminkertaiseen pituuteensa aineen silti murtumatta. Useiden kymmenien tuntien yhtämittäinen marssi sorateillä jätti vain vähäisiä jälkiä saappaaseen.

Lämpöä, hygienisyyttä

Muoviaineiden perusominaisuus on suhteellisen huono lämmönjohtokyky. Saappaassa tämä merkitsee sitä, että lämmön siirtyminen saappaan sisältä ulkopuolella olevaan aineeseen - olipa se sitten vettä, lunta tai jäätä - on hidasta. Näin Sateenkaarisaappaat ovat miellyttävän lämpöiset myös kylmällä säällä. Ne kestävät murtumatta vielä 40 asteen pakasessakin.

Koonnut Helena Puustinen

Timo Rantanen graafisenalan konkari

Karkkilan Kotiseutulehti on ilmestynyt 26 kertaa. Ensimmäiset neljä numeroa painettiin ja taitettiin Hyvinkäällä EtuPrintissä, kunnes johtokunnassa nousi esille ajatus, että miksei niitä voitaisi painattaa Karkkilassa, onhan täälläkin alan yrityksiä. Sen jälkeen neljäs numero taitettiin ja painettiin Karkkilan Painopalvelussa, jossa taitosta vastasi vuosien ajan Timo Rantanen. Nina Heinonen on myös lehteamme jonkin verran taittanut. Toimitustyön sekä eriasteisen esitaiton on perinteisesti tehnyt hallitus, apunaan muu jäsenistö, erikseen valitun päätoimittajan johdolla.

Timo Rantanen on toiminut monessa karkkilalaisessakin painoalan yrityksessä ja saanut kokea alan huikkeen kehityksen työuransa aikana. Hän kävi Ul. Pyhäjärven Alimmaisten kansalaiskoulua 7 vuotta. Kansalaiskoulun 8 luokka käytiin Ahmoolla, jossa UL-Pyhäjärven kansalaiskoulu sijaitsi. Oppivelvollisuuden pää-

tyttyä vuonna 1966 Timo teki kesän metsätöitä, jotta työnhakuun vaadittava 16-vuoden ikä täyttyisi. Vuosipäivän lähestyessä tuttavankautta tuli tieto, että Nyhkälässä vanhan meijerin kellaritiloissa toimiva Karkkilan Kirjapaino Ky etsii kirjapaino-oppilasta tittelillä käsilatoja-oppilas. Pääsykoeketkin pidettiin, lähinnä testattiin kielioppia ja oikeinkirjoitusta. Kokeen piti karkkilalainen opettaja Urho Vähäniitty. Myöhemmin ylenin sitten konelatoja oppilaaksi, Timo muistelee. Yrityksen omistivat Eero Ahola ja Eino Aaltonen. Ahola lunasti Aaltosen osuuden 1969 ja yritys jatkaa toimintaansa Huhmarissa Karprint Oy:nä. Noihin aikoihin töitä tehtiin vielä lauantaissinkin (40+4 h). Tuolloin oli kirjapainoalalla käytössä kohopainotekniikka. Otsikot ladottiin irtokirjaimista ja tekstipalstat kuumalatomakoneella tehtiin eli kohopainotekniikalla. Myöhemmin siirryttiin offset-painamiseen, jota toki käytetään vieläkin digipainon ollessa usein painatusmuoto.

Myöhemmin matka jatkui ja seuraava työmaa sijaitsi Nummelassa VK-painossa. Alalla ei tuohon aikaan ollut varsinaista koulutusta, vaan oppi haettiin eri työmailla työskentelemällä kisällä periaatteella. Seuraavaksi Timo meni Vihdin Kirjapainon palvelukseen. Painossa painettiin

silloin mm. Luoteis-Uusimaata sekä Karkkilan Seutua. Paino toimi Ali-Jaakkolan tilan vanhassa navettarakennuksessa. Omistajaksi tuli vuonna 1961 Luoteis-Uusimaa Oy. Vihdin Kirjapaino tuli omistajaksi 1979 ja jatkoi toimintaansa vuoteen 1991 asti. Luoteis-Uusimaata eli "Lutaria" on Vihdin seudulla luettu jo vuodesta 1952 alkaen. Vaimo Liisa löytyi Nummelan vuosina Vihdin kirkonkyliltä, Timo paljastaa. Neljänneksi työpaikaksi tuli PainoPirtti Helsingissä, yritys toimii vieläkin. Työmatkat alkoivat olla sen verran pitkät, että oli taas aika vaihtaa maisemaa. "Ympäri käydään, yhteen tullaan". Työpaikka löytyi Huhmarista, jossa toimi nyt Eero Aholan luotsaama Karprint. - Siihen aikaan työhön kuului paljon "askartelua". Tehtiinhän lehtien taittoa leikkaa-liimaa-systeemillä sommitellen, Timo valottaa.

Myöhemmin "routa ajoi porsaankotiin" ja Alimaisten poika palasi kotikonnuilleen ja sai töitä Anja ja Ismo Rinkisen painotalosta, joka toimi vanhassa nk. Peromaan talossa Hakomäentiellä. Painossa työskenteli n. 7-8 henkeä. Yritys muutti aikanaan Tikkurilaan ja Timon olisi ollut mahdollista muuttaa mukana, mutta hän löysikin töitä Arvolan Kaijan ja Karin Vaskipainosta. Tämän jälkeen kutsui taas pääkaupunkiseutu ja siellä Kirjapaino Risto Lunkka Oy. Lunkan myytyä kirjapainonsa oli aika taas palata Karkkilaan 1989 Mainosmeistaamo Kirjapaino M.Ylimäen kirjapainoon, jossa Timo työskenteli yli kymmenen vuotta. Nyt on Painopalvelussa ehtinyt vierähtää jo yksitoista vuotta. Kohopainosysteemiä kesti ensimmäiset neljätoista vuotta, jonka jälkeen alkoi offset-painaminen ja työnimikkeeksi muodostui offset-asemoija, myöhemmin valolatoja. Tietokonepohjaiset systeemit ilmestyivät alalle



1980-luvulla. Ensimmäinen kaksikymmentä tuntia kestävä koulutustapahtuma oli ajankohtainen, siellä yliopistonikkari opetti, että ”pienin on pienempi kuin pieni ja suurin suurempi kuin suuri”. Siinä se kurssin anti sitten taisi ollakin, Timo nauraa muistoilleen. Alkuaikojen taitollinen osuus oli hyvin rajattua. Typografisen tasapainon aikaan saaminen oli tärkeintä. Pistekoot fonteissa olivat 6, 8, 10, ja 12 normaaleina tai boldattuina eli vahvistettuina. Kirjasin tyypit groteskit ja antiikvat. Koko sivun piti mahtua marginaalin sisään. Nykyisin on paljon erilaisia mahdollisuuksia, luovuudelle on sijaa paljon enemmän, Timo kertoo. Ensimmäinen digi-painokone talon tuli 2004. Kielitaidon puute on ollut alalla ehkä suurin haaste, monet asiat kun ovat englanninkielisiä, eikä suomenkielistä vastinettakaan oikeastaan aina löydy - hyvä näkömuisti on ollut alalla itselleni suureksi avuksi. Lisäksi kun on ollut hyvät perustiedot, mitä tehdään ja mihin mennään, niin pärjätty on!

Koskaan en ole uudistuksia pelännyt, ne ovat työtä omalla tapaa helpottaneetkin, Timo kertoo. Työni on ollut monipuolista eikä kahta samanlaista päivää ole. Olen kokenut olevani oikealla alalla. Nyt osaviikkoisena työskennellessäni rentoudun metsästäen ja polttopuita tehden, Timo kertoo tyytyväisenä. Eli isompi ympyrä on sitten sulkeutunut, ei tullut metsuria Timosta, mutta hienon hyötyharrastuksen hän sai.

Jätän Timon jatkamaan työpäiväänsä Painopalvelussa ja kiitän häntä (sekä Karkkilan Painopalvelua) haastattelusta ja samalla saamastani paikkakunnan painoalan historian ”pläjäyksestä” sekä mielenkiintoisesta näköalasta graafiseen alaan, jossa itsellenikin on näppini pelissä. Nykyäänhän on sitten jo erilaisia opiskelu mahdollisuuksiakin joita itsekin testaatan parhaillaan!

HM

Kalevi Karlsson/ Tom Sjöblom

”VALTATIEN VARRELTA” -näyttelyn avajaiset

31.10.2011



Pikkupässin pyöräreitti



Karkkilaa, Loppaa ja Hyvinkää-tä yli viidenkymmenen vuoden ajan halkonut kapearaiteinen rautatie on merkittävä osa näiden kaikkien kuntien paikallishistoriaa. Radan 100-vuotisjuhlia vietettiin tänä vuonna, mutta viimeinenkin tavarajuna kulki radalla jo vuonna 1967. Sen jälkeen osa ratapohjasta on palvellut autotienä, osa on puskittunut paikoin näkymättömiin.

Tänä vuonna vireille pantu ehdotus ratapohjan kunnostamisesta yli 40 kilometrin mittaiseksi kevyen liikenteen reitiksi on herättänyt kiinnostusta niin Karkkilassa, Lopella kuin Hyvinkäälläkin. Reittiä voisivat käyttää pyöräilijöiden lisäksi myös patikoijat ja ratsastajat sekä talvella hiihtäjät.

Olennaista reitissä olisi sen historiallisuus, jota tuotaisiin esille sekä netissä saatavilla ole-

KOLMEN KUNNAN KOTISEUTUTEKO?

vassa reittikartassa että maastoon sijoitetuissa kylteissä.

Reitin varteen sijoittuu monenlaisia paikallis-, henkilö- ja kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita, joiden esittelemisen lisäksi sen kiinnostavuutta ja arvoa. Reitillä on useita vanhoja kyliä, muun muassa Hunsala, Vaskijärvi, Läyliäinen ja Kytäjä, joille kaikille rautatie oli aikoinaan merkittävä vilkastuttaessaan niiden elinkeinoelämää, rakentamista ja sosiaalista elämää.

Junarata kulki myös läpi Yli-Myllyn metsän, joka tätä nykyä on Luonnonperintösäätiön omistama suojelualue. Suojelualueesta kerrotaan Luonnonperintösäätiön sivuilla seuraavaa: Yli-Myllyn metsä sijaitsee pienellä, kauniilla harjulla ja sen rinteillä. Metsän koskemattomuus näkyy monin tavoin, paikoin tunnelma on aarniomainen ja kulku tiheään puuston vuoksi vaikeaa. Enimmäkseen metsä kasvaa kuusta, mutta harjun rinteissä on myös vanhoja kilpikaarnamäntyjä. Haapoja aluella on runsaasti, eri ikäisiä, joukossa todellisia jättiläisiä. Koi- vu ja leppä ovat vallanneet entiset pellot ja niityt. Alueen läpi virtaa Koirajoki, joka alempana kulkee luonnollisessa, kiemurtelevassa

uomassa. Harjun päivänpuoleisella rinteellä on pieni pihapiiri: päärakennus, aitta, navetta, kaupan riihilato. Rakennukset tulivat kaupan mukana säätiölle ja niitä on tarkoitus hoitaa talloilla käytettäväksi esimerkiksi luonnontutkijoiden tukikohtana. Paitsi matkailureitti Pikkupässin pyöräreitti olisi myös kuntoliikunnan mahdollistaja, pyöräilyturvallisuuden ja kenties työmatkaliikunnan lisääjä sekä



kylien elinvoimaisuuden ja toiminnallisuuden kohentaja. Hyvin markkinoituna se lisää kylien tunnettuutta ja voisi vahvistaa kotiseutuhenkkeä säilyttäessään paikallishistoriaa. Elinkeinotoiminnallekin sillä olisi merkitystä, jos reitin varrelle saataisiin erilaisia palveluita. Tällaiset erilaisiin paikallisiin teemoihin liittyvät, kyltitetyt muisto -tai museoreitit ovat suosittuja kohteita eri paikkakunnilla. Olisi suuri sääli ja häpeä, mikäli käyttökelpoisen ratapohjan annettaisiin kasvaa umpeen ja junaradan mielenkiintoinen historia lukuisine anekdootteineen ja yksityiskohtineen päästettäisiin unohtumaan.

Marika Tudeer



Pronssivalun hehkua, kuva museon arkistot

Taidevalua Valimomuseossa

Ensi vuonna Helsinki on maailman design-pääkaupunki. Tätä asiaa juhlistaakseen Karkkilan museossa haluttiin osoittaa, että myös valumetalleihin voidaan liittää sana design. Design-sanalle ei ole sovittu yleispätevää merkitystä. Yleensä kyseinen sana kuvaa itse suunnittelutoimintaa, joka ei rajaudu pelkäksi tuotteen muotoiluksi, ja jonka pyrkimyksenä on tuottaa toimiva ratkaisu tiettyyn tarpeeseen.

Valuraudan parissa on työskennellyt aivan Suomen eturivin muotoilijoita: Timo Sarpaneva, Antti Nurmesniemi, Nanny Still ja Heikki Orvola. He ja heidän tuotteensa, talousvalut, tulisijat, lämmityskattilat ym. edustavat suomalaista designia puhtaimmillaan.



*Marianne Laitin "Naulat",
kuva museon arkistot*

Onko taide designia? Ahtaimman määritelmän mukaan ei ole. Taidevalu sen sijaan on asia erikseen. Niiden valmistumista edeltää tiukka suunnitelma, materiaalien rajoitteiden ymmärtäminen ja hyväksyminen, luovat ratkaisut, tietenkin itse muotoilu sekä viimeiseksi itse valmistus. Designin määritelmät siis toteutuvat melko tarkkaan.

Suomen Valimomuseossa järjestetään ensi kesänä taidevalunäyttely ELÄMÄ PRONSSIIN, jossa nimestään huolimatta on pronssiteosten ohella esillä myös valurautaisia taideteoksia. Taideteokset ovat kaikki ihan upouusia. Museon yhteistyökumppani tässä hankkeessa on Valimoinstituutti Tampereelta, jossa on jo parin vuosikymmenen ajan järjestetty taidevalukurseja. Ammattitaiteilijoiden ohella mukana on ollut myös alan harrastajia. Ensi kesän näyttelyyn töitään valmistaa yli 20 taiteilijaa.

Taiteilijoista mainittakoon Hannu Paasonen, joka aikoinaan Tamrockilla toimiessaan muotoili kalliopora-koneiden valuosia. Taiteen valaminen pronssista alkoi jo 1970-luvulla ja pari vuosikymmentä myöhemmin mukaan tuli valurautataideteokset, jotka valmistuivat Valimoinsituutin, silloin toki eri nimellä, ensimmäisillä taidevalukursseilla. Paasonen on juuri voittanut Valimoinsituutin järjestämän lahjaesin kilpailun, joten näkemystä ja taitoa löytyy. Nyt häneltä valmistuu näyttelyyn sekä pronssi- että rautavaluja.

Toinen mielenkiintoinen nimi on Marianne Laiti, erittäin arvostettu kuvataiteilija, joka perehtyi pronssiva-



luun Kankaanpään taidekoulussa 1990-luvulla. Viitisen vuotta sitten häneltä valmistuivat ensimmäiset valurautateokset Valimoinsituutin kurssilla. Instituutti onkin ainoa paikka Suomessa, jossa aiheesta kiinnostuneet taiteilijat voivat toteuttaa itseään ilman hirmuisia kustannuksia. Myös Laitilta valmistuu näyttelyyn sekä pronssisia että rautaisia taideteoksia.

Näyttelyn kanssa samoihin aikoihin Karkkilan ruukkimuseo julkaisee suomalaisista taidevaluista kertovan kirjan. Pääpaino on sarjatuotannossa olleista taidevaluista, joten myös Högforsin Hyväriset, Schilkinit ym. ovat kirjassa hyvin edustettuina, jopa kunniapaikalla. Perusnäyttelyä myös täydennetään harvinaisilla Högforsin taidevaluilla ainakin kyseisen näyttelyn ajaksi.

Janne Viitala

*Hannu Paasonen siirtää taidevalumuotteja,
kuva museon arkistot*

Huitti retki-oli menestys

Ilmari Huitti sai muistolaatan elämäntyönsä kunniaksi

Karkkilan Kotiseutuyhdistys järjesti suuren suosion saaneen kotiseuturetken Vaskijärvelle taiteilija Ilmari Huitin maisemiin 21. päivä elokuuta yhteistyössä Ilmari Huitti Säätiön, Vaskijärven kyläyhdistyksen ja Karkkilan museotoimen kanssa. Tarkoituksena oli tutustua Huitin kolmeen kotitaloon. Kohokohdaksi retkelle muodostui taiteilijan elämäntyön kunniaksi paljastettu valurautainen muistolaatta.

Retken puuhanaisena toimi Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Henna Mitrinen, jonka idea muistolaatta alun perin oli. Henna oli ottanut yhteyttä karkkilalaistaiteilija Jaakko Ahopaloon, joka hetken mietittyään otti vastaan kunniatehtävän lupautuessaan suunnittelemaan ja veistämään



Huitin muistolaatan. Jaakko Ahopalo osataan muutenkin yhdistää taiteilijaan, onhan Ahopalo Ilmari Huitti Säätiön puheenjohtaja.

Säätiö julkaisi Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen kanssa viime vuoden loppupuolella Huitin juhluvuoden kunniaksi upean kirjan ”Taidemaalari Ilmari Huitti – rehevän maaseudun kuvaaja”, johon on koottu Huitin taidetta eri vuosikymmeniltä. Kotiseuturetkeillä paljastetun laatan lisäksi juhluvuoteen sisältyy vielä 8.10. avautuva taidenäyttely Galleria Bremerissä, jossa yleisö pääsee tutustumaan Ilmari Huitin viimeisen oppilaan, retkellekin osallistuneen Aarne Nousiaisen tauluihin.

Huitti-retkellä nähtiin niin taiteilijan synnyinkoti Ristinkehto kuin myöhemmät kotipaikat Huitinmäki ja Aittamäki. Huitinmäen pihalla kuultiin taiteilijan elämästä pienen pojan näkökulmasta, kun lapsuusmuistojaan kertoi Kalevi Mäensyrjä, edesmenneen Huitin elämäkerran kirjoittaneen Pentti Mäensyrjän veli. Kalevi oli viisi-

Kuvat ja teksti Tiina Leino

vuotiaana hämmästellyt taiteilijan kotona taulujen paljoutta ja muisti Huitin jutelleen hänelle kuin aikamiehelle konsanaan. Ilmari Huitti Säätiön varapuheenjohtaja Martti Ericsson kertoi paikan olleen Huitille piilopirtti, jossa tämä sai maalata rauhassa.

Taiteilija Huitti oli erittäin kiinnostunut kotiseutuperinteen vaalimisesta. Aittamäen kotinsa pihamaalle hän siirsi kolme vanhaa aittarakennusta. Hän myös keräsi yli 400 perinne-esinettä Karkkilan alueelta sekä Lopen Hunsalasta ja Pilpalasta. Esineistöä hän säilytti Aittamäen pihapiiriin kuuluneessa Myllymäen torpassa. Torppaa ei enää ole, ja arvokas esineistö on siirretty Karkkilan museotoimen huomaan. Museonjohtaja Tommi Kuutsa kertoi Huitin talonpoikaisesineistöä olevan nykyisin esillä Karkkilan työläismuseon kolmessa rakennuksessa. Kuutsa heitti ilmaan kiintoisan ehdotuksen retken järjestämisestä Fagerkullan museoalueelle, jossa voitaisiin tutustua Huitin aikoihin





Kalevi Mäensyrjä, Tommi Kuutsa, Henna Mitrunen, Juha Majalahti, Raine Klemola, Sinikka Pasanen ja Martti Ericsson. Lempistön tilalla jatkettiin ohjelmaa sekä nautittiin talon tarjoilemista herkuista loistavan sään kruunatessa retkipäivän.

keräämiin vanhoihin esineisiin.

Aittamäen talo siirtyi Huitin kuoleman jälkeen Aleksis Kivi – Seuralle. Tällöin taloa vuokrattiin kirjailijoille, ja esimerkiksi Veijo Meren tiedetään viettäneen aikaa Aittamäessä. Talo meni jossain vaiheessa hyvinkin huonoon kuntoon, mutta onneksi nykyinen omistajapariskunta Tuomo ja Eila Lapinleimu onnistuivat kunnostamaan talon.

Vaskijärven suuren taiteilijan koteihin tutustumisen jälkeen retki jatkui Paanun aitalle Vaskijärven kyläkeskukseen, jossa muistolaatta paljastettiin. Henna Mitrunen oli mielissään siitä, että Huitin laatan paikaksi valittiin juuri Paanun aitan seinä. Siinä laatta on helposti kaikkien nähtävillä.

Mitrunen piti tilaisuuden avauspuheen korostaen taiteilija Huitin omaa, tunnistettavaa linjaa, jossa hän pysyi taiteen muotioikeista piittaamatta. Mitrusen mukaan Huitti oli mies, joka kulki omia polkujaan.

Vaskijärven kyläyhdistyksen varapuheenjohtaja Raine Klemola kiitteli omassa puheessaan Huittia kotiseutuperinteen vaalimisesta. Saman huomion teki Karkkilan kaupunginjohtaja Juha Majalahti esittäessään kaupungin tervehdyksen. Majalahti totesi Huitin olleen merkittävä kotiseutuihminen ja jakoi kiitoksensa lukuisille eri tahoille, jotka yhdessä ovat tuoneet esille Ilmari Huitin elämäntyötä. Erityiskiitokset menivät taiteilija

Jaakko Ahopalolle. Majalahti sanoi Ahopalon suunnitteleman ja työstämän muistolaatan olevan jo kulttuuriteko itsessään.

Puheiden jälkeen Majalahti, Mitrunen ja Klemola poistivat kankaan muistolaatan päältä. Laatassa on taiteilijan synnyin- ja kuolinvuosi sekä kaikki kolme kotia Vaskijärven siintäessä taustalla. Muistolaatan on valanut Karkkilan Malliapu.

Huitin muistolaatan kunniaksi kohotettiin maljat ja kuultiin karkkilalaisen oopperalaulaja Mika Nikanderin tulkitsemia lauluja, jotka pohjautuivat Aleksis Kiven teksteihin. Tämän jälkeen siirryttiin kahvittelemaan Lempistön tilalle.

Kahvikupin ääressä taiteilija Ahopalon vaimo Aune kertoi tuumineensa Ilmarin olleen jollain

tavalla läsnä muistolaatta paljastettaessa perhosen muodossa. Paanun aitalla monen huomio oli kiinnittynyt nokkosperhoseen, joka asettui kuin kuuntelemaan, mitä Huitista puhuttiin. Perhonen laskeutui nimittäin Henna Mitrusen olkapään lähetyville juuri, kun Henna luki otteita Huitin elämäkerrasta.

Aune Ahopalo sanoi löytäneensä nokkosperhosesta juuri sellaiset tyypilliset värit, joita esiintyy monissa Huitin maalauksissa. Kun nokkosperhonen lenteli vielä Lempistön tilan päärakennuksessa huoneesta toiseen, ei voinut välttyä ajatukselta, että Ilmari Huitti oli kuin olikin läsnä, aivan kuten Aune oli ajatellut.

Lapinleimujen Aittämäki, eli ”Huitti” Myllymäen pihapiirissä. Kaupunginjohtaja Juha Majalahti tervehtii Tuomo ja Eila Lapinleimua. Tommi Lapinleimun (oikella) ikuistaessa tapahtumaa.



Haavisto aiheinen valokuvailta kiinnosti

-paikalla oli yli 50 osallistujaa

Viime kesän ja syksyn aikana Haavistossa on saatu nauttia Haaviston kyläläiset ry:n ja Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen organisoiman Haaviston kylähistoria-hankkeen ympärillä järjestetyistä tapahtumista. Hanke aloitettiin toukokuun lopulla Haaviston Hirvimiesten majalla järjestetyllä infotilaisuudella, jonka aikana kerrottiin kylähistoria-hankkeesta ja sen toteutuksesta. Jo seuraavalla viikolla seurasi lisää ohjelmaa, kun tutustuttiin raunioretken merkeissä muutama miin kylän vanhoihin asuinpaikkoihin. Vanhoja torppien kivijalkoja ja uuninperustoja haettiin maastosta 15 hengen voimin.

Todellinen yleisömenestys oli heinäkuussa järjestetty kyläkävely, jonka voitiin jo edellisen vuoden kokeilun perusteella sanoa muotoutuneen perinteeksi. Haaviston ja Vihtijärven rajalla Kuonjoella järjestetylle kävelyllä osallistui noin 60 henkeä.

Kesäkauden päättivät Haaviston paloasemalla järjestetyt kesänlopettajaiset, joissa nähtiin monipuolista ohjelmaa. Juhlan ajaksi oli järjestetty VPK:n autotalliin valokuvanäyttely kylähistoria-hankkeen aikana kerääntyneistä vanhoista valokuvista. Näyttelyä varten oli suurennettu noin 50 vanhaa valokuvaa, jotka esittelivät kylän menneisyyttä. Kuvat herät-

tivät kiinnostusta niin vanhoissa kuin uusissakin haavistolaisissa. Pirtillä näyttelyyn tutustui päivän aikana yli 100 henkeä. Valokuvateema jatkui marraskuussa Pohjanpirtillä järjestetyssä valokuvaillassa, jossa esiteltiin vielä tarkemmin hankkeen runsasta valokuvatasoa. Yhteensä kuvia on kylähistoriaa varten kertynyt noin 1100 kappaletta. Runsas määrä voi kuitenkin hämätä. Jostain kohteista on paljon kuvia, joistakin ei vielä ainuttakaan. Kannattaakin varmistaa kirjan kirjoittajalta, onko materiaalissa kuvaa omista sukulaistasi tai sukulaistalostasi. Kuvia kaivattaisiin myös kylän kaupoista sekä Haaviston tanssi-

Matkalla kohti kylähistoriikkaa. Sisarukset Albert ja Alina Laine Haaviston Sunista valokuvauttivat itsensä rekiajelulla Nyhkälään vuonna 1912.



lavasta. Oheistapahtumien sarjaa jatkaa maaliskuussa Karkkilan kirjastossa esillä oleva näyttely, joka esittelee kylähistoriikkaa ja sen ohessa kerääntynyttä materiaalia.

Yleisötapahtumien ohella itse kirjoitus- ja tutkimustyö ovat olleet koko kesän käynnissä. Uusia haastateltavia löytyi vielä viimeiselle kesälle, myös joitain vanhoja haastatteluita täydennettiin.

Vanhimmat henkilökohtaiset muistelukset ovat tällä hetkellä 1910-luvulta. Kaikilta haastateltavilta on saatu myös valokuvia. Myös vanhempaa kirjoitettua muistelumateriaalia on löytynyt. Näistä mainittakoon omina helminään muistelmat Tallan talon elämästä 1910-30-luvuilla sekä värikäs ja yksityiskohtainen kuvaus Kosken talossa talvella 1889 järjestetyistä kaksoishäistä. Tällä hetkellä käsikirjoitus on tiiviin hiomisen alla, valmiista kirjasta päästään nauttimaan toivottavasti ennen seuraavan kotiseutulehden ilmestymistä. Nyt eletään viimeisiä hetkiä toimittamalla materiaalia kirjaa varten, valokuvat ja muistot ovat edelleen erittäin tervetulleita! Valmiiseen kylähistoriikkiin tulevat muun muassa selostukset kylän iso- ja järjestelyjaoista, kaikkien kylän talojen, torppien ja mäkitupien historiikit, tarinoita persoonallisista kyläläisistä sekä muita mukavia muistelmia. Ajallisesti historiikin pääpainopiste on 1700-luvun jälkipuoliskolta 1950-60-lukujen vaihteeseen.

Matti Mäki

Kirjaa koskevissa asioissa ota yhteyttä Matti Mäkeen puh. 050-5644720 matti.maki@hotmail.com



Haaviston muusikkoja, Aarne Nieminen banjossa ja Arvo Nyström haitarissa. Nyström oli Kosken tilan myllärin poika, joka aikanaan säesti itse Olavi Virtaa.

Kesäpäivän viettoja Kuonjoen Sillanpään pihamaalla 1920-luvun lopulla. Kuvassa vasemmalta Martta Laine, Olga Laine, Maria Lehto, Paavo Lehto, Matilda Sandroos ja Iida Granqvist.



Vauhdin hurmaa

Karkkilan Kotiseutulehti on hieno aviisi – yllätyimme, kun luimme edellistä numeroa (25- 2011) ja huomasimme siellä jääratokuvan, jossa Sulo Ikäheimo kaasuttaa omatekoisella Ford Special-autolla ("Ikäheimo Special") paikallisella jääradalla. Voisi kuvitella, että tuosta autosta tai vanhoista jääratatapahtumista ei olisi jäänyt paljoakaan talteen, muistojen lisäksi. Eikä ainakaan valokuvia. Sittemmin meille selvisi että autokin on tallessa...mutta se on jo toinen juttu.



Olemme olleet pienestä asti kiinnostuneita historiasta ja valokuvamisesta ja viime vuosina kiinnostuneet tutkimaan erityisesti vanhoja moottoriurheiluaiheisia tapahtumia ja valokuvia, joten Kotiseutulehden juttu yhdisti monta mukavaa asiaa - ja vielä täällä "toisella kotiseudulla" Karkkilassa. Asumme Vihtijärvellä, mutta suuren osan viikosta vietämme Karkkilassa, missä meillä on pieni kauppa. Ja nimi Ikäheimo on meidän omassa valokuva-arkistossa usein vastaantuleva, tosin nuoremman sukupolven eli Keijo Ikäheimon edustamana. Keijo on em. Sulon poika ja oli mukana tuota edellisessä numerossa esiteltyä autoa rakentamassa, isänsä apuna. Ikäheimo Special valmistui vuonna 1956 ja myöhemmin Keijo tuli tunnetuksi AAW -tiimin eli Antti Aarnio-Wihurin ja erityisesti

Leo Kinnusen kilpa-autojen virittäjävelhona 1960- ja -70-lukujen vaihteessa. Moni Volkswagen ja Porsche kulki Keijon jäljiltä kovempaa kuin tehtaiden omat kilpurit.

Ikäheimot eivät ole Karkkilan ainoat nopeiden pelien rakentajat tai kuljettajat – Eero Alén ja Markku Alén kuuluivat jo 1960-luvulta lähtien maamme eturivin jäärata- ja rallikuskeihin, nykyisin perinteitä jatkaa Juha Salo ja monet muut paikkakunnat "moottorihirmit". Nämä nimet ovat tulleet meille tutuiksi juuri tuon historia- ja valokuvaharrastuksen myötä, sillä olemme viimeiset seitsemän vuotta järjestäneet omaa arkistoamme, joka koostuu pääosin Marita ja Holger Eklundin valokuvista. Tuo pariskunta kiersi kaikki mahdolliset moottoriurheiluaiheiset tapahtumat 1950-luvun puolivälistä aina 1990-luvun puoliväliin – missä vain risiiniöljy tai bensa tuoksui, siellä Marita ja "Hoge" kameroineen ikuistamassa tapahtumia. Ja negaruutuja kertyikin sellaiset puoli miljoonaa, joista nyt ehkä kymmenesosa on digitoituna ja jonkinlaisilla tunnistetiedoilla varustettuina myös jälkipolvien käytettävissä. Jotta tehty työ ei jäisi vain omaksi iloksi, julkaisimme kaksi vuotta sitten näistä kuvista kirjan nimeltä "Kilvanajoa" – siinä on moottoripyöristä formula ykkösiin kuvattuna kaikkea mikä liikkui ja pärisi. Ja koska materiaalia on paljon enemmän kuin yhteen kirjaan mahtuu, teimme myös jatko-osan, "Kilvanajoa 2" joka ilmestyi myös omakustanteena pari viikkoa sitten.

Varsinkin tässä kakkososassa on mukaan haettu "kotiseutuaiheita" eli kirjassa on mukana kuvia moottoripyörien kolmen päivän ajoista Vihtijärvellä 1956, autoja Lopen jääradalta 1963, Karkkilan jääradalta 1966, Teekkarirallista Karkkilassa 1966 tunnelmia...ja onhan noita "naapureita" esim Lopelta kirjoissa mukana, Heikki Mikkola, Kari "Lopen Seppä" Salonen jne. ja karkkilalaisista Alénien lisäksi ainakin Taisto "Tate" Kärkäs – monta kuvaa on vielä tunnistamatta, joten jatkoa varmaan seuraa. Missä muodossa, sitä emme vielä tiedä. Ja tuon Ikäheimo Specialin vaiheita selvitämme myös edelleen – parhaillaan etsimme kuvia Vammalan jääradalta talvelta 1960, siellä Sulo kilpaili menestyksellä Curt Lincolnin ja muiden maamme huippujen kanssa. Toinen "työn alla" oleva kokonaisuus on suomalaisen formula-kilpailun historia, joka alkoi oikeastaan 1948 ns. midget-autoista, joilla ajettiin aina 1960-luvulle asti – ja taas törmäämme Karkkilan nimeen, edesmennyt Eikka Mäenpää oli yksi joka tuollaisen kilpurin Karkkilassa omisti ja sillä ajoi ainakin jääradalla. Jos teillä, hyvät lukijat, on tietoja tai valokuvia tähän aihepiiriin liittyen, otamme niitä mielellään vastaan, joko sähköpostilla (scuderia.naftalin@gmail.com), puhelimitse (050-5538380 / Tapani) tai poikkeamalla juttelemassa Henrietta Sisustuspuodissa (Valtatie 8 / Kati).

Toisenkin kerran tämä Kotiseutulehti yllätti, sillä tuossa viime numerossa oli sivulla 18 kuvia "Haaviston kummitusladosta". Kuten kuvatekstissä osuvasti todetaan: "Rakennus oli kuitenkin viimeiseen asti hyvin kuvauksellinen". Kuinkas ollakaan, samaisesta pytingistä otetusta kuvasta on tehty meidän ensimmäisen kirjan Imatranajoa käsittelevän osion taustakuvakin!



Kotiradoilla ja vieraisissa



Teekkariralli 1966 (kuva otettu Karkkilassa), mahdollisesti paikkakuntalaisia kuvassa? Rallitähdet Rauno Aaltonen puhelimessa ja Hannu Mikkola ojentaa paperia.



Carita Lehtisen isän Pentti Keinäsen midget jääradalla. Samaa autoluokkaa millä esim. Eikka Mäenpää ajoi jääradalla.



Eero Alén, paikkakunnan omaipoika, Forssan jääradalla v. 1966.

Seeli-sedän jäljillä Manitobassa

Isosetäni Ernst Selim Niklander syntyi v. 1873 Mäntsälän Nikinojalla vanhimmaksi pojaksi aivan Kärkölän rajalla sijaitsevaan Saariston taloon. Hänen isänsä oli Hausjärven puolella syntynyt maanviljelijä Karl Bernhard Niklander, äitinsä Aurora os. Hemmilä, niin ikään Mäntsälästä, Ohkolan

kievarin tytär. Kaikkiaan lapsia siunaantui neljä poikaa ja neljä tytärtä. Toiseksi vanhin lapsi oli Karl Alwar, josta myöhemmin oli tuleva paitsi liikemies, vihtiläinen kartanonomistaja, konsuli, kauppaneuvos ja säveltäjä myös isoisäni. Oman isäni kautta kuulin paljon tarinoita Seeli-

sedästä, kuten Selimiä suvun piirissä kutsuttiin.

Selim ei ajan tavan vastaisesti esikoisena ottanutkaan Saaristoa haltuunsa, talo jäikin aikanaan kuopukselle. Selim sen sijaan lähti vuosiksi merille. Se oli kaukopurjehdusten aikaa, ja kun Selimin kohdalla rankan merielämän syynä ei ollut varattomuuskaan, täytyi kyseessä olla annos seikkailunhalua. Kap Horn tuli kierrettyä muutamaa otteeseen, myös kuuluisalla skotlantilaisella Cutty Sark –klipperillä.

Selimin kiinnostus suuntautui yhä vahvemmin Kanadaa kohtaan. Maan keskiosia vasta asutettiin sanan eurooppalaisperäisessä mielessä, ja Manitoba oli kasvava provinssi, intiaanien ja ranskalaisten jälkeläisten, mestitsien asuttamaa maata. Sieltä sai edullisesti homesteadin eli suomalaisittain humpstetin, siis neliömailin verran maata, kunhan sitoutui kuusi vuotta asumaan siellä ja viljelemään paikkaa. Tämä kuulostaa avokätiseltä ja tasa-arvoiselta, mutta täytyy muistaa, ettei ollut samantekevää, kuinka arpaonni suosi, neliömaili preeriaa oli parempi kuin neliömaili suota. Selimille tuli kumpaistakin Mulvihillin pitäjästä.

Pääosin maisema oli preerian ja lehtimetsän mosaiikkia, aspen parkland sanotaan englanniksi, siis haapainen puustomaa. Siinä maisemassa eivät aro ja metsä oikein ole päässeet voitolle toisistaan, preerian keskellä kasvaa tiuhassa vajaan hehtaarin suuruisia haapasaarekkeita. Haavat ovat usein samaa yksilöä, jota pitkät juuret yhdistävät toisiinsa. Jokainen puu saa ja pudottaa lehtensä yhtäaikaaisesti. Seeli-sedän tiluksille osui eteläiseltä kulmaltaan myös Birch Lake eli Koivujärvi, jossa asusti viljalti piisameita. Selim perusti tilalleen asiamies-



postitoimiston nimeltään Kalevala. Kun isäni matka-aikeissa kirjoitteli sedälleen 1920-luvulla ja ihmetteli, miksi Kalevalaan posti kulkee niin harvoin, postiekspeditööri Selim vastasi, että kun saavut perille, ihmettelet miksi tänne ylipäättänsä ollenkaan kulkee posti.

Selimillä oli suomalaistaustainen vaimo, mutta sopua ei piisannut, ja puoliso meni menojaan. Selim kirjoitti Kärkölään lapsuuden ystävättärelleen, josko tämä tulisi hänen kumppanikseen Manitobaan. Ja ottakoon vielä veljensäkin mukaan, Selim maksaisi lankonsa matkalipun, kunhan tämä suostuisi vuoden työskentelemään Kalevalassa.

Sisarukset saapuivat junalla Winnipegiin, vaihtoivat junaa ja tulivat Mulvihilliin, josta Selim järjesti kyydin Kalevalaan. Nyt vallitsi Kalevalassa taas sopu ja kodikkuus, mutta yksi ongelma jäi ratkaisutonta. Edellinen vaimo oli häipynyt jäljettömiin jonnekin laajaan Kanadaan, ellei peräti Yhdysvaltoihin. Avioeroa ei saatu selväksi, joten ei uutta liittoakaan voitu solmia. Nokkela ratkaisu oli, että herra Niklander ja neiti Piispanen maan tavan mukaan muuttivat nimensä, kumpaisenkin uusi sukunimi oli nyt Norman. Enää ei kukaan ihmetellyt mitään.

Lapsia ei syntynyt. Selim yritti ensin kysellä ison sisarusarjan joukosta äitinsäpuoleista sukulaispoikaa Mäntsälän Ohkolasta kasvatiksi Manitobaan, mutta ei saanut suostumusta sen enempää vanhemmilta kuin pojalta itseltänsäkään. Sitten Selim ja Silja adoptoivat kaksi kanadansuomalaista poikaa, Raimon ja Yrjön. Nyt oli Kalevalassa nuortakin työvoimaa.

Isä kertoi Kanadasta

Isäni Veijo Niklander matkusti vuonna 1929 setänsä tapaamaan. Ensin Cunard-linjan Berengaria –laivalla New Yorkiin, sieltä Perth Amboyn ja Chicagon kautta

Minneapolisiin. Nähtävyydet houkuttelivat 25-vuotiasta miestä sen verran, että Kanadan viisumin saapumismääräaika ehti vanheta. Tästä koitui raja-asetella niin huomattavia ongelmia, että isä sai vielä vanhanakin kiukunkohtauksia aina, kun jossakin esiintyi sarjakuvasankari Ratsupoliisi King. Selim pelasti kirjeellään pidätettynä olleen veljenpoikansa, ja matka haavistojen keskelle saattoi jatkua.

Winnipegistä lähtenyt juna saapui Mulvihilliin. Sieltä isä oli rekikyty odottamassa. Matka oli kylmä ja tuiskuinen. Nyt Selimiä saapui tervehtimään ainoa sukulainen, joka hänen luokseen vanhasta maasta koskaan saapui. Talvitie kulki Koivujärven jään ylitse, Kalevalan valot tuikkivat jo ruovikkoisella vastarannalla. Isä astui tupaan, ja Selim valitti, että siinäkö nyt tulit, mutta laita se ovi kunnolla kiinni, kun vetää, ja Siljallakin on reumatismi. Isä oivalsi saapuneensa läheisten, mutta jo ratkaisevasti ikääntyneiden ihmisten seuraan, jossa oli tarkoitus viipyä ainakin puoli vuotta.

Kasvattiserkut tarjosivat hiukan nuorekkaampaa seuraa, ja olihan naapurustoa. Lähistöllä asui muitakin suomalaisia, joitain ruotsalaisia ja vähän etäämmällä runsaasti islantilaisia. Selimiä paljon äreämpi ikämies oli yksikseen elellyt irlantilainen trappäri eli turkismetsästäjä. Hänelle ei koskaan tullut muuta postia kuin chicagolaisen Schubert –turkiliikkeen kahdesti vuodessa ilmestyvä luettelo. Käytännön miehenä trappäri nouti Kalevalasta vuoden molemmat numerot aina yhdellä kertaa.

Winnipeg oli pitkän juna-matkan päässä, mutta toki isä muutamia kertoja vieraili tässäkin suurkaupungissa. Kaupungin halki virtaa Rivière Rouge, ja sen vastarannalla sijaitseva kaupunki Saint-Boniface oli hyvin ranskalainen ja on nykyäänkin tärkeimpiä kanadanranskalaisuuden keskittymiä Québecin ulkopuolella.

Se oli kiintoisa paikka, isä kertoi useaan otteeseen ylittäneensä raitiovaunulla Punaisen joen.

Lapsena kuuntelin isän Kanadan muistoja. Matka venyi suunniteltua pidemmäksi, mutta aikanaan hän palasi Halifaxista Kungsholm-laivalla Göteborgiin.

Jälkinäytös kuuden vuosikymmenen perästä

Oleskelin Kanadassa kahteen otteeseen 1990-luvun alkupuolella. Tutustuin Ottawan kansallisarkistossa Seeli-sedän eli Ernst Normanin kirjoituksiin. Hän suomensi useita kirjoja kanadansuomalaisille kustantamoille. Paras myyntimenestys taisi olla salapoliisiromaani Vaarallinen vainoaminen. Isäni kertoman mukaan Seeli-setä suomen ja ruotsin lisäksi osasi englantia ja ranskaa, jonkin verran merillä oppimaansa espanjaa sekä hiukan Manitobassa naapurustossa kuulemaansa islantia.

Ottawassa tapasin myös vanhan herran nimeltä Alf Hackaray (entinen Hakkarainen). Hän oli eläkkeelle siirtynyt maanmittausvirkaileja Manitobasta, eikä sillä hyvä, vaan myös Seeli-sedän avovaimon sukulaisia. Hän osoitteli kahta Seeli-sedän tekemää puhdetyötä. Yksi esitti Saariston taloa Nikinojalta, toinen oli teeklipperi Cutty Sarkia esittävä pullon sisälle rakennettu purjelaiva. Minä näin kuulopuheitteni pohjalta jotakin erittäin tuttua kaukaisessa ympäristössä, ja Hackaray sai vastauksen pitkään miettimiinsä kysymyksiin.

Selimillä oli kunnianhimoinen kirjahanke, Pohjois-Amerikan linnut, latinalaiselta alaotsikoltaan Avifauna Boreali-Americana. Tuon ajan luontoharrastuksessa ei pidetty outona kerätä myös linnunmunia, ja niitä isosedällä oli mainittava kokoelma, jonka

jatkuu sivulla 45

Hei Henna!

Syksyn pimeyden keskellä tulee muistelleeksi menneitä aikoja, jotka ovat jääneet vain elämään omissa muistojen lokeroissa. Katsellessani senaikaisten miljööt ihmisineen. Tori, nykyinen keskuspuisto, oli monen tapahtuman keskipiste lukuisine tapahtumineen. Niinpä muistini syövereistä kumpusi esille muistikuvia, jotka kirjoitin paperille.

Kesällä tulin viimeksi käyneeksi Karkkilassa, kun laitoimme vanhempieni haudoille kukkia. Pyhäinmiesten päivänä (joka taannoin oli 1.11.), silloin tuli kuluneeksi tasan 70 vuotta äitini kuolemasta. Se on pitkä aika ihmisen elämässä, mutta ajat vuosien takaa saattavat pysyä muistissa kauan, niin myös tuo päivä vuonna 1941.

-Monet lämpimät terveiset Sinulle oheisen muistelun muodossa!

Reijo

Muistin hämärästä –Tori

Istun kotini yhteiskoulun torin vastaisella tonttikivellä ja katselen torille lapsen uteliailla silmillä. Torissa on jotakin jännittävää ja salaperäistä, joka kiehtoo lapsen mieltä.

Muistin hämärästä nousevat esiin torin kasvat: nurmettunut maapohja, kirkkoa vastapäätä

maantien laidassa olevat puiset myyntikojut, kauppalan varastorakennus, jonka vieressä on suuri ilmoitustaulu. Torin alalaidassa seisoo iso punaiseksi maalattu riihirakennus, jonka takaseinustalla on suuri lautataapeli, jolle kiipeämiseksi kesäisin tuli varoa

suuria nokkospensaita.

Tavallisina arkipäivinä tori oli hiljainen paikka vailla ihmisiä, koska ainuttakaan rakennusta edellä mainittujen lisäksi ei sijainnut sen laidalla.

Muistini poimii esille kauan vuosikymmeniä sitten elettyjä tapahtumia: perjantain markki-



napäivät, joita odottelin innolla. Syynä siihen oli vanha Johansson-niminen mies, joka kerran istuessani tonttikivellä otti minua kädestä kiinni ja vei minut torille ostaen sieltä munkkipossun. Tapahtumasta jäi yksi jälki sieluuni, joka ei sieltä koskaan ole poistunut. Sanotaanhan, että jokaisesta tiestä, minkä on elämänsä aikana kulkenut, jää jälki sieluun ja vaatteisiin tomuhiukkanen, joka seuraa ihmistä koko elämänsä ajan.

Tori antoi varsinkin kesäisin mahdollisuuden järjestää erilaisia tapahtumia. Se toimi moottoriajoneuvojen katsastuspaikkana, jolloin paikkakunnan ja lähiympäristön moottoriajoneuvojen senhetkinen kunto tarkastettiin. Pienelle pojalle tapahtuma oli iki-muistoinen, kun oli mahdollisuus nähdä iso joukko autoja yhtäaikaan.

Tivolin saapuminen paikkakunnalle oli iloinen tapahtuma. Silloin voi nauttia karusellin tuomasta vauhdista ja katsella moottoripyöräilijää, joka ajoi suuren pallon sisällä.

Tori toimi myös kansalais-tapahtumana. Mieleen on jäänyt itsenäisyyspäivä, jolloin torin ympärillä paloivat suuret tervapadat, jotka loivat ympärilleen hartaan tunnelman raskaitten lumihitaleitten pudotessa hitaasti maahan.

Tori toimi myös keskeisenä tapahtumapaikkana vappuisin, jolloin torilla järjestettiin juhlia, ja josta vappukulkueet lähtivät kiertämään kauppalan teitä soitokunnan tahdissa.

Kevät toi mukanaan torille pallopelit, jalkapallon ja pesäpallon. Talkoohenki oli korkealla, kun pelien harrastajat korjailivat kuoppaisia paikkoja ja asettivat maalipylväitä paikoilleen.

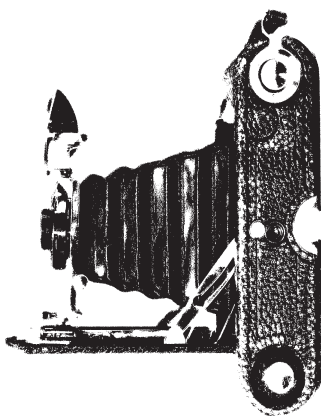
Jännittäviä katsella olivat varsinkin Sisun pesäpallo-ottelut. Ajan kuluessa sain itse innostuksen kyseiseen peliin, mutta pelipaikkana tori ei enää silloin toiminut.

Kiitollisena voin säilyttää

nämäkin muistot vielä mielessäni.

Yhteiskoulun vanhaa rakennusta ei enää ole ollut vuosiin, ei myöskään tontin nurkkakiveä, jolla tapasin niin monta kertaa istua ja seurata elämän menoa torilla.

Reijo Koijärvi 13.10.2011



Seeli-sedän jäljillä Manitobassa

Jatkoa sivulta 43

hän tosin joutui myöhemmin myymään rahoittaakseen sairasteluvierailujaan Winnipegin kalliiden kiropraktikkojen kova-kouraiseen käsittelyyn. Lintukirjakaan ei löytänyt kustantajaa. Englannin- ja ranskankielinen valtaileisö ei tietystikään innostunut suomenkielisestä teoksesta, Suomessa valtameren takaisen maanosan nearktinen luonto ei liioin herättänyt kiinnostusta eikä kanadansuomalaisista löytynyt riittävästi lintuharrastajia. Sen käsikirjoituksen isä toi laivanvarustamojen merkkien koristamassa kapsekissaan Suomeen siinä missä Niklander-suvun perintönä kulkeneen Ruotsin ajan kultarahan sekä taskukellonkin.

Kirjallisen elämäntyönsä Selim sittenkin teki Canadian Uutisten pakinoitsijana, joskus omalla nimellä, joskus nimikirjaimilla,

toisinaan nimimerkillä Poju. Vain osan kirjoituksista onnistuivat saamaan käsiini, mutta sekin kertoi valppaasta miehestä, joka on juurtunut uuteen maanosaan, pysynyt samalla mäntsäläläisenä ja ulottanut sanansa kaikille Kanadassa suomea lukeville. Välillä pakinoissa hoidatetaan selkävaivoja Winnipegissä, välillä vertaillaan omaa ja naapurin heinäntekoa, joskus taas pyydystetään Koivujärven ruovikoista kymmenittäin piisameja kyläilemään tulleen ruotsalaisen humpstetin omistajan kanssa. Pohjoisen puolella ovat metsät, niiden takana Suomenlahtea laajempi Winnipeg-järvi, aikanaan hyvin kaukainen metsänraja ja vielä etäisempi kylmä Hudsonin lahti, etelän puolella yhä avarammaksi käyvä preeria, ja tässä keskellä vieranomaisten jakama ruutukaavan asutettu maaseutu.

Vierailin myös Mulvihillissä. Sinne päästäkseni oli hyvä ensin mennä läheiseen Eriksdaleen, etenkin, kun siellä asuu tämän hetken merkittävin luova kanadansuomalainen kirjailija Jarmo Sinisalo. Jarmon ja hänen Marittavaimonsa pontevalla avustuksella onnistuivat käymään Mulvihillissä. Siellä seisoi Seeli-sedän hauta, ja tuttu kuolinvuosi 1939. Silja-leski oli avioitunut uudestaan, mutta jäänyt taas leskeksi ja saanut viimeisen leposijan sittenkin ensimmäisen miehen, Selimin viereltä.

Sammakot kurnuttivat vesijätömailla ja amerikanhiirihaukat kaartelivat keväisessä ilmassa, kun saavuimme Seeli-sedän kotikulmille. Näky oli pikemminkin sukututkimuksellinen kuin arkeologinen. Juuri mitään ei ollut jäljellä Kalevalan kylästä. Nopeasti kasvaneessa maassa myös kaiken alasajo on tapahtunut nopeasti, ja haavat valtaavat lisää kasvutilaa siinä, missä ennen viljeltiin maata, suomennettiin kirjallisuutta ja hoidettiin postitointia.

Hannu Niklander

Kotiseutuyhdistyksen julkaisut/hinnasto

- Taidemaalari Ilmari Huitti: Ahopalo, Brofeldt, Ericsson, Mitrunen, Pasanen,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys 2010 € 45,00
- Kumlingen pappilasta Högforsin ruukkiin: Juhani Silván 2009 € 25,00
- Ahmoon kylä: Matti Kota, Karkkilan Kotiseutuyhdistys 2008 € 35,00
- Aina uusia projekteja, Karkkilassa ja maailmalla: Kyösti Suonoja,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys 2008 € 30,00
- Järvenpää, tuhansien tarinoiden kylä: Marja Holli, Karkkilan Kotiseutuyhdistys 2007, € 35,00
- Raudanhehkuista rytmiä, Karkkilan tanssiorkesterit 1920-luvulta 1960-luvulle: Kyösti Suonoja,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys 2007, € 25
- Minun Karkkilani: Marja Holli, Karkkilan kaupunki, Museo- ja kulttuuritoimi 2007 € 10,00
- Alimmainen–Kuninkaanmaalta Mettämyllyyn: Marja Holli, Karkkilan Kotiseutuyhdistys 2004, € 30,00
- Itsekasvatusta ja kapinaa: Kirsti Salmi-Niklander, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2004, € 30,00
- Fagerkullasta etulinjaan: Reino Luoto, Karkkilan Kotiseutuyhdistys ry, 2003 € 15,00
- Ols vait, kyl meitil tääl oj joskus lystiiki ollu: Reino Luoto, Karkkilan Kotiseutuyhdistys, 2002 € 15,00
- Pahan päivän varalle. Ul Pyhäjärven lainajvästön vaiheita: Tommi Kuutsa,
Karkkilan maaseutuseura ry 2001 € 17,00
- Laatokkani hiekkaranta oli valkoinen: Rauha Koskinen,
Karjalan Liiton kirjoituskilp. vuonna 1999 palkittu kirjoitus, Karkkilan Kotiseutuyhdistys, 1999 € 5,00
- Murreretki Uudellemaalle, Liistoin Kallei Karkkilasta: Pekka Lehtimäki, WSOY 1997 € 15,00
- Suojelun arkea, miten toteutui tapaus Högfors: Tiina Valpola, 1996 € 30,00
- Murteen murinot ja piäniä tarinoi vanhast Höögforssist: Eino Halme,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys, 1996 € 7,00
- Karkkilan vanha rakennuskulttuuri: Päivi Mikola – Risto Hakomäki,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys 1994 € 13,50
- Vuosisadan koulutarina: Tuure Hasselman-Kirsti Salmi-Niklander,
Haukkamäen koulun vanhempainyhdistys, 1999 € 13,50
- Pojjes alta kylävvartijat. Kaskuja 2: Reino Luoto–Eino Halme,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys, Kustannus Mäkelä Oy 1993 € 8,00
- Evakkolapsen pitkä vaellus: Milda Valtonen, 1993, € 10
- Rautamäen Uutmanni – Noita vai Shamaani: Aaro Salovaara,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys, julkaisu N:o 4, 1991 € 5
- Inkerinmaan kasvattajia, Toikat Hietämäeltä: Pekka Wikberg, 1997, € 20,00
- Viisi vuodenaikaa, CD-rom, Risto Nurmi – Marja Holli € 10,00
- Jäsenlehdet vanhat irtonumerot € 5
- Postikortit € 0,50- 1,00-1,50
- Iso taittokortti kirjekuorineen, Kalevi Karlsson
Karkkilan Kotiseutuyhdistys, 2011, € 5
- Adressit: Huitti, Nousiainen, Ahopalo Karkkilan Kotiseutuyhdistys, 2011, € 12

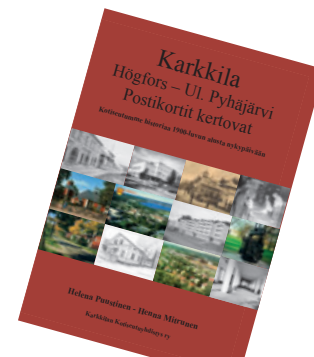


Kotiseutuyhdistyksen tuotteita saatavilla näistä liikkeistä

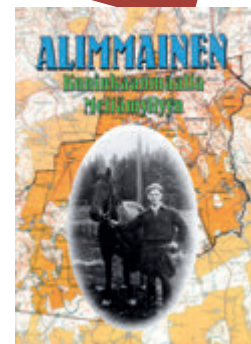
- sekä suoraan yhdistykseltä Pekka Wikberg / Henna Mitrunen
noudettuna tai postitettuna, yhteystiedot sivulla 2

Karkkilan Rautapäiviltä sekä mm. joulumarkkinoilta

Lelupussi
(S-Marketin tiloissa)
Mäntylänkatu 1
03600 Karkkila
puh. 09-2235975
Avoimna ma-pe 10-18, la 10-15



Kehysliike Kristiina
Valtatie 3
03600 Karkkila
puh. 050-400 2484
kristiina.vuorela@gmail.com
Avoimna ke-pe klo 10-17, la klo 10-13



Karkkilan divari
(Pikku Pässin takapihalla)
Turuntie 1
03600 Karkkila
puh. 0400-375639
markus.honkimaa@kolumbus.fi
Avoimna ma-pe 10-16 (voi olla auki myös muulloin)



Suomen Valimomuseo ja Galleria Bremer
Tehtaan puisto, Vanhakylä
Ruukkimuseo Senkka
toimisto: puh. 09 - 42583674 ja 09 - 42583673
Avoimna
2.5. - 31.8. ke - su klo 12 - 18
1.9. - 30.4. la klo 12 - 15 ja su klo 12 - 18



Loppuunmydyt:

Eerikki: Reino Luoto, Karkkilan Kotiseutuyhdistys julkaisu No 1, 1987
Tarinoi vanhas pruukist: Eino Halme, Karkkilan Kotiseutuyhdistys julkaisu No 2
Meittii oli neljä riskii miästä, Kaskuja 1: Reino Luoto-Eino Halme,
Karkkilan Kotiseutuyhdistys, Kustannus Mäkelä Oy, 1990
Tallella aika eletty. Muistelmia rehtorivuosista: Juhani Silvän
Karkkila-Högfors-Ul.Pyhäjärvi. Postikortit kertovat, Helena Puustinen, Henna
Mitrunen, Karkkilan kotiseutuyhdistys 2009
Haglundin aika: Juhani Silvän, Karkkilan Kotiseutuyhdistys 2010



Itella Green

Joulurauhaa jokaiselle!